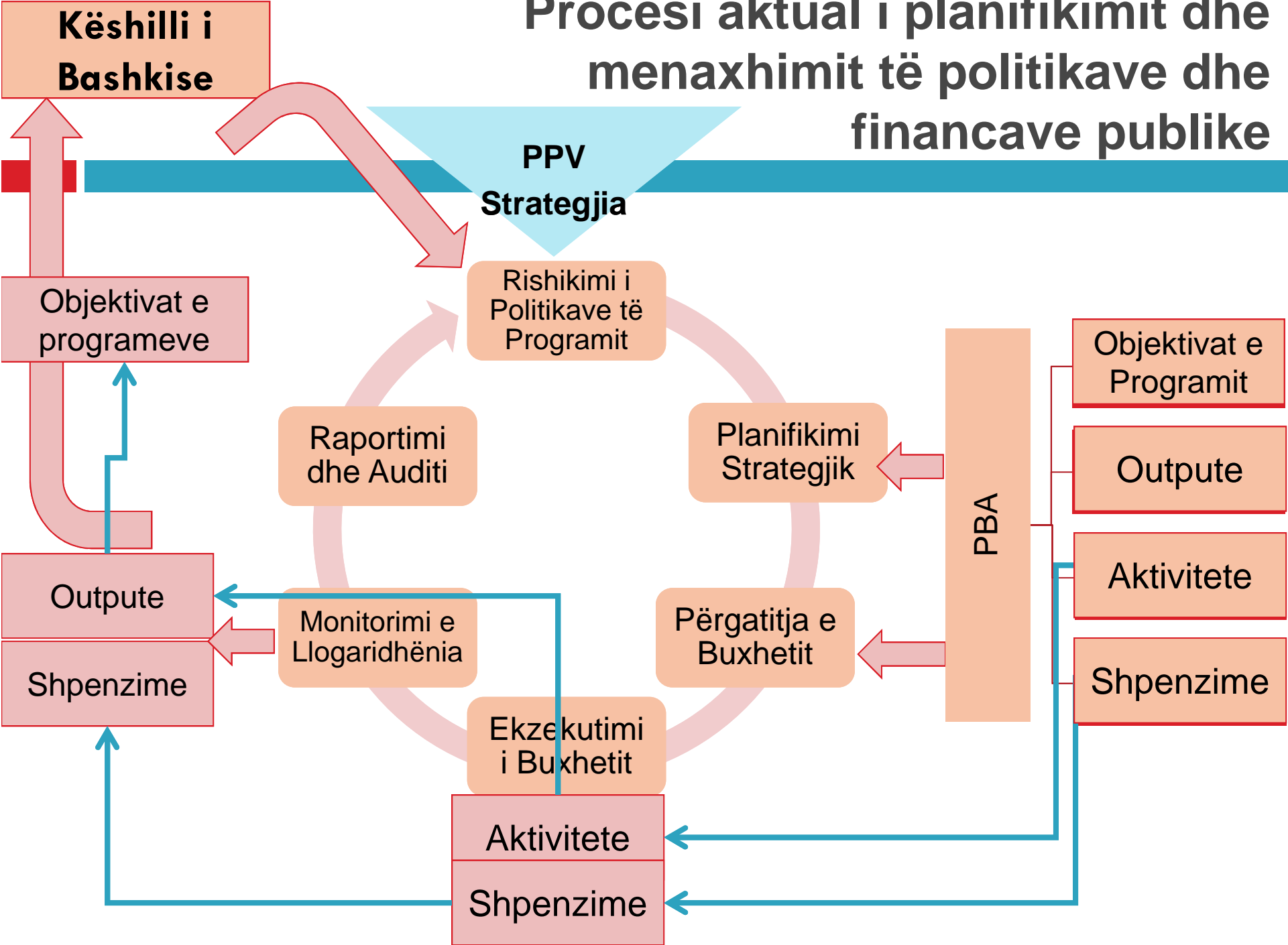

PROGRAM TRAJNIMI I VAZHDUAR

Kursi i II: *Menaxhimi i Financave Vendore*
Tirane 27-28 Tetor 2016

Pergatiti Lindita Oshafi-Eksperte e pavarur
linditaoshafi@yahoo.com

Procesi aktual i planifikimit dhe menaxhimit të politikave dhe financave publike

SESIONI 1:

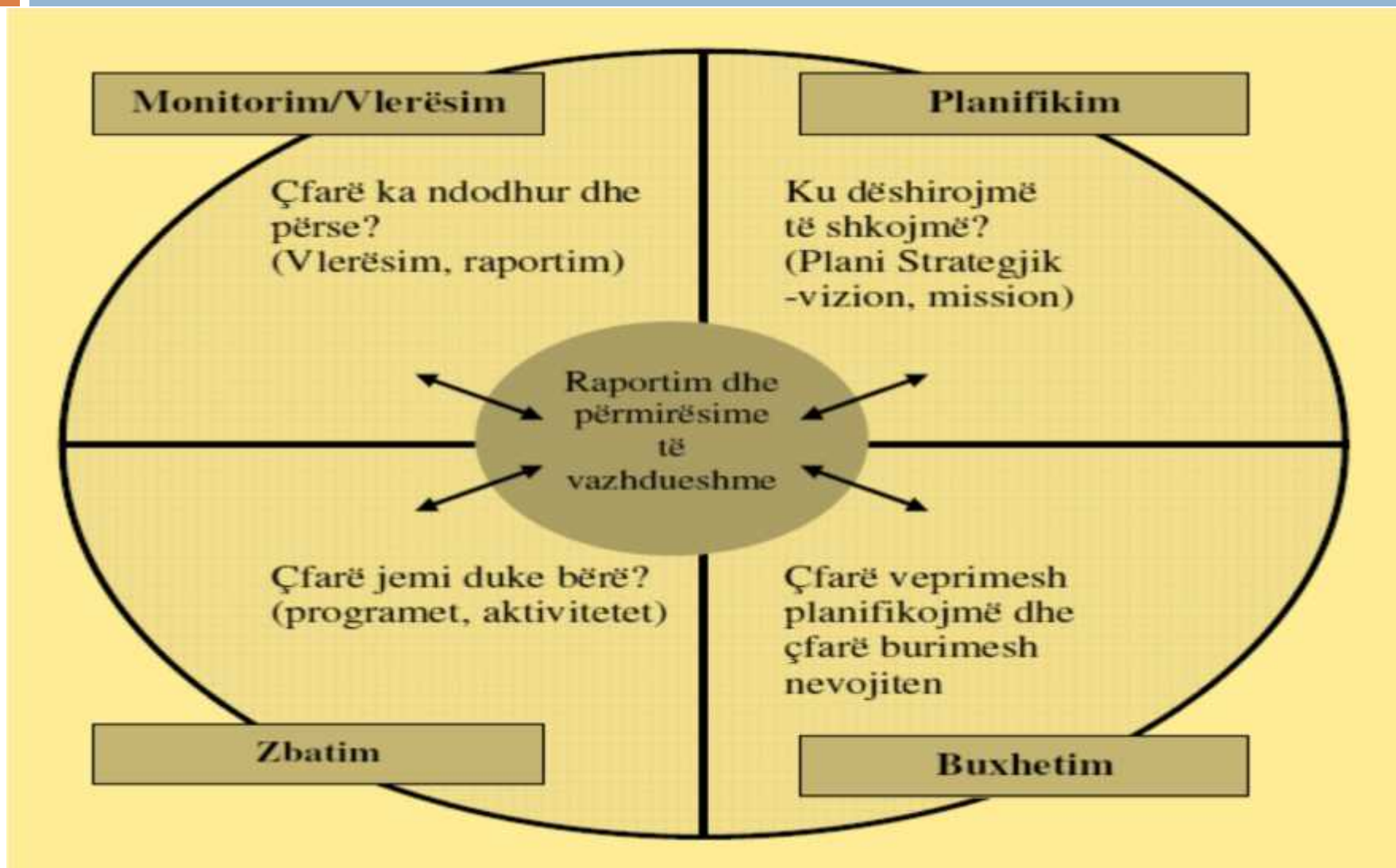
TE ARDHURAT VENDORE DHE PLANIFIKIMI I SHPENZIMEVE VENDORE

Pergatiti Lindita Oshafi-Eksperte e pavarur
linditaoshafi@yahoo.com

Ceshtjet

- ❑ Planifikimi i të ardhurave për njësitë e qeverisjes vendore
- ❑ Planifikimi i të ardhurave si pjesë e manaxhimit financiar të NJQV-s
- ❑ Burimet e të ardhurave dhe parashikimi i të ardhurave
- ❑ Planifikimi i shpenzimeve dhe Vlerësimi i shpenzimeve në bazë të IPF-së
- ❑ Prezantimi i vlerësimit të të ardhurave dhe shpenzimeve

Cikli i menaxhimit financiar_Planifikimi i te ardhurave

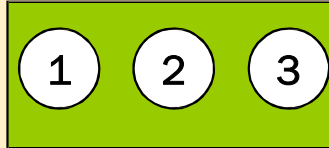
Marrëdhëniet të ardhura/shpenzime në PBA

Kuadri fiskal

2017 2018 2019

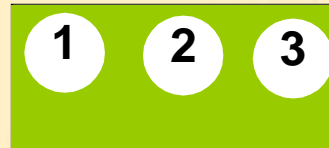
Paketa Fiskale (afatmesëm)

- Taksat/Tarifat etj
- Tavanet e programeve

Kuadri Fiskal afatmesëm
(politikat e lidhura me të)

Shpërndarja e Burimeve

Shpenzimet sipas programeve dhe prioriteteve të PSZH-së në periudhën afatmesme

PBA: Programi Buxhetor Afatmesëm

Parashikimi afatmesëm

Performanca e Buxhetit

Dokumenti

Menaxhimi Performancës

- Monitorimi; Vlerësimi
- Auditimi
- Raportim

PBA bazuar ne indikatorë :

- ❖ Inpute
- ❖ Outpute
- ❖ Outcomet
- ❖ Eficencën

Planifikimi i te ardhurave

- Kushtetuta e RSh :
 - ✓ Njqv-të janë persona juridikë. Ato kanë buxhet të pavarur, i cili krijohet në mënyrën e parashikuar me ligj”.
 - ✓ Neni 113 i Kushtetutës, germa “c” parashikon si garanci kushtetuese të drejtën e Këshillave Vendore:
 - Të mbledhin të ardhura.
 - Të shpenzojnë të ardhurat që janë të domosdoshme për ushtrimin e funksioneve të tyre.

- Ligji 139/2015 “Për veteqeverisjen vendore” në nenin 34, 35, 36 të tij përcakton burimet e financimit të NjqV
 - ✓ të ardhurat që sigurohen nga taksat, tarifatat dhe të ardhurat e tjera vendore,
 - ✓ nga fondet e transferuara nga qeverisja qendrore dhe fondet që u vijnë drejtpërdrejt atyre nga ndarja e taksave dhe tatimeve kombëtare,
 - ✓ huamarrja vendore,
 - ✓ donacione, si dhe burime të tjera

Parimet e qeverisjes së mirë për mobilizimin e të ardhurave

Parimi i përfitimit	Nese paguaj, duhet te perfitoj sherbim. Por, jo të gjitha shërbimet financohen në bazë të parimit.
Parimi i Drejtësisë	Përdoruesit me aftësi të ngjashme duhet të paguajnë shuma të ngjashme
Parimi i Neutralitetit	Taksat/tarifat nuk duhet të favorizojnë ndonjë grup apo sektor në raport me një tjetër.
Parimi i Përgjegjshmërisë	Te qartë për taksapaguesit se sa duhet të paguajnë dhe përse i përdor paratë qeveria.
Parimi i Përshtatshmërisë dhe stabilitetit	Të ardhura të mjaftueshme për të financuar shërbimet bazë rregullisht dhe ne vazhdimësi, të ardhura të qëndrueshme dhe të parashikueshme.
Parimi i Autonomisë	NjQV kanë nevojë për autonomi dhe fleksibilitet për të vendosur prioritetet e tyre. Ato duhet të minimizojnë varësinë e tyre nga të ardhurat e QQ.
Parimi i minimizimit të kostove administrative	Llogaritja, vlerësimi, mbledhja dhe administrimi i tarifave/taksave nuk duhet të konsumojë kohë as për qeverinë dhe as për taksapaguesin.
Parimi i thjeshtësisë	Vlerësimi tatimor duhet të jetë lehtësisht i kuptueshëm, përjashtimet të jenë të kufizuara dhe të kenë një arsye të qartë.

Parashikimi i te Ardhurave

- **E rëndësishme :**
 - Te njohesh ligjet kryesore
 - Te aplikosh modele te ndryshme parashikimi
 - Te shfrytezosh te dhenat e viteve te meparshme
 - Te njohesh faktoret me ndikim te ndjeshem
 - Te zoterosh informacione dhe te dhena aktuale
 - Te shfrytezosh eksperiencen personale dhe ate prezent

Baza ligjore kryesore per sistemin tatimor

- Ligji 139/2015 “Për veteqeverisjen vendore.”
- Ligji 9632 dt. 30.10.2006 “Për sistemin e taksave vendore” i ndryshuar nga Ligji 10117 dt. 23.04.2009; Ligji 10146 dt. 28.09.2009, Ligji 10073, dt 09.02.2009, Ligji 10354 dt. 18.11.2010 “Për disa ndryshime në Ligjin 9632 dt. 30.10.2006.”
- Ligji 9723 dt. 03.05.2007 “Për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit.”
- Ligji 9920 dt. 19.05.2008 “Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë.”
- Ligji 9869 dt. 04.02.2008 “Për huamarrjen e QV.”
- Ligji 9936, 26.06.2008, “Për manaxhimin e sistemit buxhetor në RSH”

Baza tjeter ligjore për sistemin tatimor

- V.K.M. nr. 1058 dt. 21.10.2009 “Për kufirin minimal të regjistrimit për TVSH-në.”
- Udhëzim nr. 35, datë 5.11.2008, “Për zbatimin e Ligjit Nr. 9869, datë 04.02.2005, “Për Huamarrjen e Qeverisjes Vendore.”
- Udhëzimi 7/1, 29.02.2012 “Për përgatitjen e buxhetit vendor.”
- Ligji 10487, 05.12.2011 “Për buxhetin e vitit 2012.”
- Udhëzim shtesë 2/1, 15.02.2012 “Për zbatimin e buxhetit të vitit 2012.”
- Udhëzim shtesë 7/2, 01.08.2012 “Për përgatitjen e programit buxhetor afatmesëm për 2013-2015.”
- Udhëzimi 1, datë 11.01.2008 “Për tatimin mbi të ardhurat.”
- Ligji Nr. 9975 datë 28.07.2008 “Për taksat kombëtare.”

Burimet e te ardhurave te PV

- Sipas legjislacionit aktual (Ligji Nr. 139/2015, “Për veteqeverisjen vendore” dhe Ligji Nr. 9632, datë 30.10.2006, “Për sistemin e taksave vendore”), burimet financiare të NJQV-së përbëhen nga të mëposhtmet:
 - Taksat vendore
 - Tarifat vendore
- Grantet nga buxheti qendror, të cilat janë:
 - Të pakushtëzuara
 - Të kushtëzuara
 - Fondi i Zhvillimit Rajonal (grantet konkurruese që përdoren për financimin e projekteve kapitale)
- Të ardhurat e tjera, mbi të cilat njësitë e qeverisjes vendore kanë autoritet të plotë manaxhimi.
- Huamarrja e qeverisjes vendore.
- Donacione apo kontribute të ndryshme.

Taksat

- Detyrim tatimor qe nuk lidhet me nje sherbim specifik.
- Në procesin e planifikimit të të ardhurave mbeshteten:
 - Kategoria e taksave – përcaktuar me ligj
 - Baza tatimore – që është specifike për secilën taksë apo tarifë
- Niveli i taksës – shmangie përqindjeje prej +10/-30% nga vlera treguese.

Te ardhurat nga taksat

❖ I mbledh vete Bashkia/ose zgjedh agjentin

- ❑ Taksa mbi pasurinë e paluajtshme
 - ❑ *Taksa mbi ndërtesën.*
 - ❑ *Taksa mbi tokën bujqësore.*
 - ❑ *Taksa mbi truallin*
- ❑ Taksa e fjetjes në hotel.
- ❑ Taksa ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja.
- ❑ Taksa e tabelës dhe reklames.
- ❑ Taksa të përkohshme.

❖ Taksa te perbashketa

- ❑ Tatimi i thjeshtuar mbi fitimin e biznesit te vogël.
- ❑ Taksa mbi kalimin e te drejtes se pronësisë per pasurite e palujtshme.
- ❑ Taksa e mjeteve te perdorura.
- ❑ Taksa e rentës minerare.

Tarifat

- Eshtë një kontribut i kërkuar për t'u paguar nga çdo person, i cili drejtpërdrejt përfiton një shërbim publik.
 - Reflekton koston/mbulon koston
 - QV Kompetence te plote per vendosjen e llojeve, baze dhe nivelit.
-
- Shërbimet publike të ofruara, si: pastrimi, ndriçimi, gjelbërimi etj.
 - Shërbime administrative.
 - Të drejtën e përdorimit të pronave publike vendore.
 - Dhënien e licencave, të lejeve, autorizimeve dhe për lëshimin e dokumenteve të tjera, për të cilat ato kanë autoritet të plotë.

Te ardhura te tjera vendore

- **Te ardhura nga burime te tjera**
 - të ardhurat nga dhënia me qira e aseteve në pronësi të bashkisë;
 - të ardhurat nga investimet mbi kapitalet;
 - të ardhurat nga titujt dhe të drejtat e tjera të blera nga bashkia;
 - të ardhurat nga fitimi i ndërmarrjeve publike në pronësi;
 - të ardhurat nga partneritetet privat-publik.
- **Të ardhura nga veprimtaritë e tyre ekonomike, qiratë dhe shitja e pronave, dhuratat, interesat, gjobat, ndihmat ose donacionet.**
- **Të ardhura nga veprimtaritë e tyre kulturore, sportive dhe të tjera, të përcaktuara me ligj.**
- **Gjoba**

Vecori te sistemit tatimor

- ❑ Baza tatimore duhet të jetë transparente dhe të mbështetet në të dhëna të qëndrueshme.
- ❑ Baza tatimore duhet të jetë lehtësisht e aplikueshme dhe e administrueshme.
- ❑ Të ardhurat nga sistemi tatimor duhet të jenë të mjaftueshme për të mbuluar nevojat vendore. Te ardhurat tatimore duhet të rritet gradualisht me kalimin e kohës.
- ❑ Taksa/tarifa duhet të jetë e perceptueshme nga taksapaguesit si e arsyeshme dhe e drejtë.

Transfertat

- Të ardhura, të cilat i jepen NJQV për te permbushur funksionet ligjore.
- Transfertat e pakushtëzuara janë të ardhura pa kthim/mbarten vitin pasardhes. NJQV-të kanë autoritetin për të ndarë të ardhurat nga TPK.
- Transfertat e kushtëzuara- jepen per funksionet e deleguara me destinacion. Nuk mbarten ne vitin pasardhes.
- Grante konkurruese/FZHR- per projekte kapitale

Formula e shpërndarjes së transfertës së pakushtëzuar

Është përdorur një formulë dhe ky instrument është faktor stabilizues i financave vendore

Formula merr në konsideratë disa kriterë kryesorë dhe të tjera plotësuese që synojnë:

Objektivitet; Parashikueshmeri; Barazi dhe Transparencë

Kriteret kryesorë:

Numri i popullsisë,

Dendësia e popullsisë

Numri i nxenesve

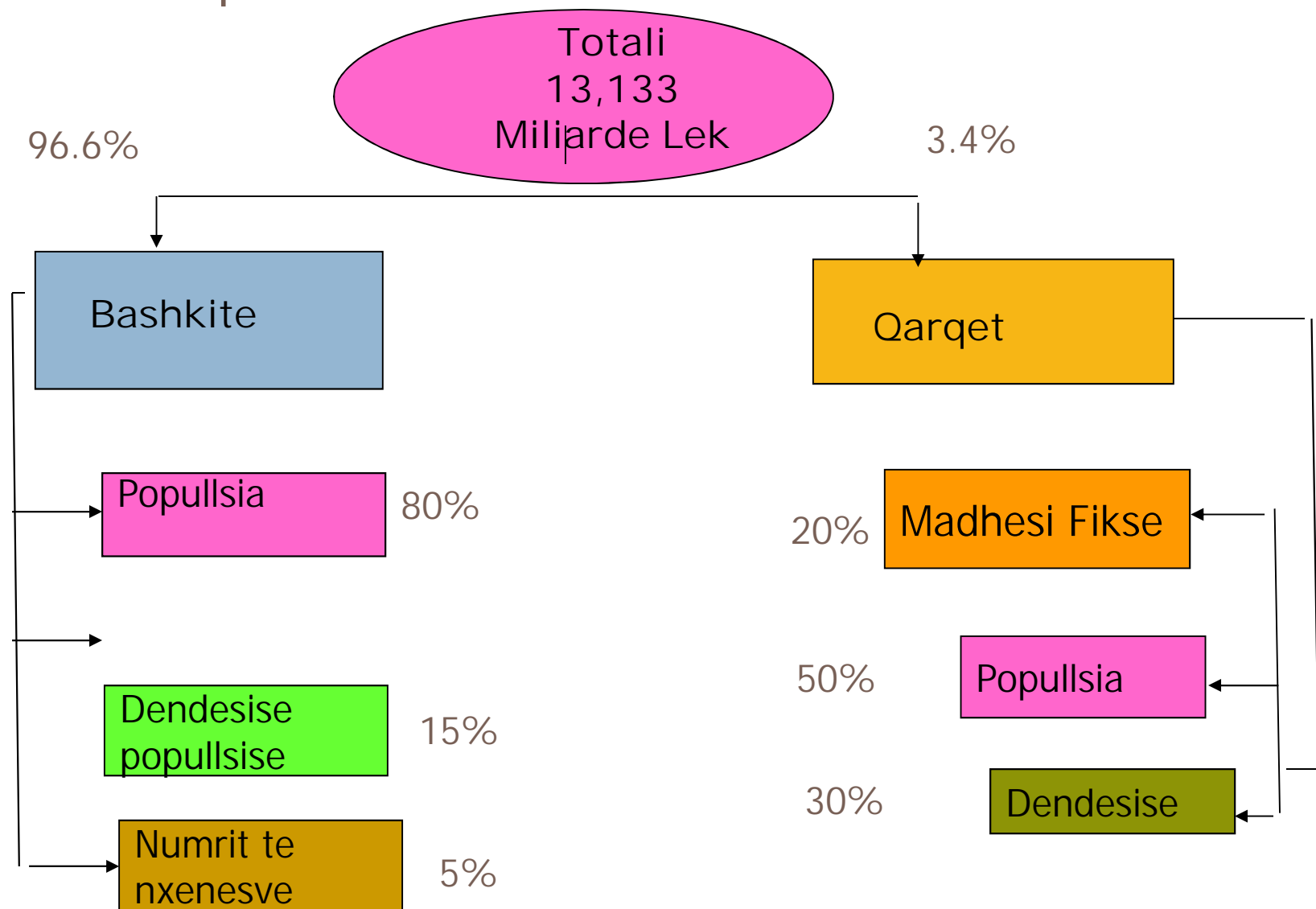
Kriteret plotësuese:

Ekualizimi fiskal

Kriter specifik për varfërinë dhe kushtet gjeografike të ndryshme

Garancia minimale për frymë

Formula e shperndarjes se transfertes se pakushtezuar ne buxhetin 2016

Huamarrja vendore

- Eshtë një tjetër instrument i financimit të aktivitetit ekonomik të NjQV. Mbeshtet me ligjin nr. 9689/2008.

NjQV mund të marrin hua:

- Në tregun Financiar brenda vendit
 - Në tregun Financiar ndërkombëtar
 - Per të financuar **mungesën e përkohëshme të likuiditeteve**
 - Financuar **shpenzime kapitale**
 - **Rifinancuar** hua afatgjatë ekzistuese
-
- **Nisur nga koha e maturimit, huatë mund të jenë:**
 - Hua afatshkurtër
 - Hua afatgjatë

Manaxhimi i taksave/tarifave vendore (fiskal)

- **1. Kerkon nje kuptim me te plote te
autonomise fiskale:**
 - A kemi kapacitete te mundshme
 - A jemi eficente ne perdorimin e te ardhurave.
 - A do te kemi fonde te lira ne vitet e mepasme
 - A po rritim investimet ne komunitet
 - A shihen e maten ndryshimet nga qytetaret

Manaxhimi i taksave/tarifave vendore (fiskal)

□ **2.Kerkon nje permiresim te konceptit te manaxhimit te taksave/tarifave:**

- Politikat
- Administrimin
- Te dhenat

Konceptet kryesore te politikave

- Analiza e performances se meparshme (3 vjet)
(ardhura,nivele,baze)
- Ndikimi i trendave ekonomike e demografike
(teknologjia e informacionit)
- Analiza e aftesise per te paguar (profili social I familjes e bizneseve)
- Ndryshimet ligjore

Pergatit opsione te politikave per shqyrtim

Matrica fiskale

	Politika	Administrimi	Te dhenat
Baza e takses/tarifesh	Cfare?	Implikime/Impakto	Cfare te dhenash na duhen
Niveli i takses/tarifesh	Sa?	Llogaritja, pagesat	per te vendosur per politiken
Taksapaguesi	Kush jane?	Identifikimi, lajmerimi, derdhja e detyrimeve ankimi	dhe administrimin

I.Politika Fiskale (1)

□ Cfare eshte nje politike fiskale?

□ Te vendosesh bazen dhe nivelin e takses

□ Duke konsideruar:

- Nevojen per fonde: me shume fonde per shume sherbime me te mira
- Trendet demografike / ekonomike: inflacioni, rritja, kostot
- Incentivat: me mire nese paguan
- Mundesine: Kush mund te paguaje, paguan

□ **A mund te vendosim per politiken pa patur te dhenat e nevojshme?**

INFORMACIONI

- Cfare te dhenash posedoj?
- Si po i perdor keto te dhena?
- A me duhen te dhena te reja per politiken e re fiskale?
- Sa me duhet te shpenzoj per te dhenat e reja?
- A ia vlen? Nese po, investo ne sistemin e te dhenave
- Nese jo, politika duhet t'i pershtatet te dhenave qe kam.

I.Politika Fiskale (2)

Kur mendojme per politika

- **Nevoja per te ardhura**

- Rritja e sasise dhe/ose cilesise se sherbimeve aktuale

- Ofrim i sherbimeve te reja

I.Politika Fiskale (3)

□ **Trendet demografike dhe ekonomike**

- Ndryshimi i popullsisë (+/-). Cilat janë implikimet
 - Mbi shpenzimet, mbi potencialin e të ardhurave
- Efekti i inflacionit, rritmeve ekonomike në bazën dhe nivelin e takses ose kostot e shërbimeve
- Faktore të tjera që ndikojnë në potencialin e të ardhurave apo në kostot e shërbimeve

I.Politika Fiskale (4)

□ Incentivat perkundrejt ndeshkimit

- Paraja e shpenzuar mire eshte nxitesi me i mire
- Transparence, konsultim, pjesemarrje
- Zbatim i drejte dhe i ndershem.

I.Politika Fiskale (5)

□ **Mundesia (1)**

- Kush janë taksapaguesit? Nderto profilin e segmenteve tipike
- Sa janë te ardhurat e tyre?
- Sa janë shpenzimet e tyre?
 - Cilat janë detyrimet e tjera të tyre (taksa, tarifa vendore dhe kombetare)?
- Llogarit efektin e pritshëm të një politike të re të takses mbi taksapaguesit
- A mund të paguajne ata? Cfare përjashtimesh/lehtesirash nevojiten?
- Rishiko politiken

I.Politika Fiskale (5/1)

- **Mundesia (2)-profili i nje familjeje tipike ne kushte “nen mesataren”**
 - Pensionistesh, pensioni mesatar mujor – 10,000 lek/muaj
 - Profili i nje familje me nje/dy te papune
 - Profili i nje familjeje me ndihme ekonomike
 - Profili nje familjeje me paga buxhetore. Paga mesatare: 22,000 lek/muaj
- **Sa jane shpenzimet per sherbime baze.**
 - Po pesha e taksave dhe tarifave te tjera?
- **A mund t'i lehtesojme? Sa? Si?**

II.ADMINISTRATION (1)

- Numri dhe koha e pageses: fluksi i parase per bashkine perkundrejt atij te taksapaguesit
- Identifikimi, regjistrimi i taksapaguesve, informimi ne kohe i tyre
- Ndjekja e dinamikës së mbledhjes së të ardhurave. Ku dhe pse nuk po ecen arketimi?
- Pagesa: vendi, koha e shërbimit
- Ankimi

II.ADMINISTRATION (2)

- **Ndjekja e dinamikes se mbledhjes**
 - Si po shkon arketimi ne raport me parashikimin. Po me nevojat?
 - Cfare po ndodh? A kemi zona apo grupe tipike qe nuk po paguajne? PSE?
 - Si po veprohet per identifikimin/regjistrimin e taksapaguesve te rinj?

II. ADMINISTRATION (3)

□ **Shmangjet nga detyrimi**

□ Kupto aresyet e mospagimit

- Konsidero se gabimi mund te jete edhe i juaji

□ Ndeshkimi: zgjidhja e fundit,

- konsidero mundesite per zbatimin e ndeshkimit
- Ne proporcion me demin e shkatuar

□ Mundesi apelimi:

- Te mundeshme per t'u perdorur nga taksepaguesi
- Te drejte dhe te paanshem
- Mundesisht, para dates se shlyerjes se detyrimit

Kush i jep kuptim paketes fiskale

- Politikat fiskale (cfare,sa,kush paguan)
- Administrimi (implikimet e propozimeve)
- Te dhenat (cfare disponojme e na duhen)

Autoriteti i Keshillit

□ **Per taksat**

- ✓ Vendos për nivele të ndryshme sipas nivelit të zhvillimit të veprimtarisë së biznesit, xhiros, dhe vendit të ushtrimit të aktivitetit në zona të ndryshme të qendrës së banuar, në kufijtë +10/-30% të nivelit tregues të përcaktuar nga ligji.

□ **Per tarifat**

- ✓ Duhet të mbulojnë koston e shërbimeve të përdorura nga përfituesit, vendos keshilli per nivelin e tyre.

Politika te keshillit _te ardhurat

- Shpërndarja e mundshme dhe masat për mobilizimin e te ardhurave
 - Aplikimi i tarifave të diferencuara për nënkategori të ndryshme taksapaguesish brenda së njëjtës kategori (barazia vertikale).
 - Aplikimi i bonusit për pagesat në avancë (10% ulje për pagesa vjetore).
 - Përfshirja e grupeve të ndryshme taksapaguese.
 - Rritja ose ulja e nivelit të taksës.
 - Përmirësimi i administrimit të taksave dhe vjeljes së taksave.
 - Parandalimi i mashtrimit.

Pyetje

- A keni një paketë fiskale të miratuar për periudhën 3- vjeçare në qeverinë tuaj vendore? A keni pasur në të kaluarën?
- Cila është politika e paketës fiskale të njqvs-së suaj në lidhje me grupe të ndryshme taksapaguese?
- Cili ka qenë ndikimi i paketës fiskale tek të ardhurat?
- A ka ndikime të tjera të favorshme apo të pafavorshme të paketës fiskale për t'u marrë parasysh në lidhje me parimet e qeverisjes së mirë të mobilizimit të të ardhurave apo të karakteristikave të taksës së mirë?

- Shembull, prezantimi i paketes fiskale

Struktura dhe permbajtja e paketes fiskale

- **Permbajtja e paketes**
- **Te pergjithshme mbi Bashkine, pozicionin, harte, NjA etj**
- **Grupi i punes per paketen**
- **Raport i shkurter i takimeve me publikun, propozime, foto etj.**
- **Kuadri ligjor dhe n/ligjor**
- **Kapitulli per taksat**
 - *Perkufizimi*
 - *Baza e taksës*
 - *Niveli (ligjor dhe propozimi) per cdo kategori, per cdo NjA*
 - *Mënyra e pagesës*
 - *Komente per cdo kategori/sqarime te hollesishme*
 - *Strukturat përgjegjëse për vjeljen e taksës*
 - *Kategorite qe perjashtohen*

Struktura dhe permbajtja e paketes fiskale

□ **Kapitulli per tarifat**

- *Perkufizimi*
- *Baza e tarifes*
- *Niveli mesatar per mbulimin e koston dhe propozimi per cdo kategori, per cdo NjA*
- *Mënyra e pagesës*
- *Komente per koston e sherbimit publik te ofruar dhe politikat per mbulimin e saj nga cdo kategori*
- *Strukturat përgjegjëse për vjeljen e tarifes*
- *Kategorite qe perjashtohen*

□ **Kapitulli per gjobat**

□ **Agjentet per mbledhjen e detyrimeve / perfitimi i tyre**

Shembull: Niveli i takses

Nr.	Kategoritë dhe nënkategoritë	Njësia	Niveli i Taksës mbi ndërtesat			
			NjA Lezhe		Nja te Tjera	
			Sipas ligjit	Propozimi	Sipas ligjit	Propozimi
I.2.1	Ndërtesa banimi					
a	Ndërtuar para vitit 1993 (për shtëpinë ku kanë banimin e zakonshëm)	lekë/m2/vit	10	10	5	5
b	Ndërtuar gjatë dhe pas vitit 1993 (për shtëpinë ku kanë banimin e zakonshëm)	lekë/m2/vit	12	12	6	6
c	Ndërtesa në pronësi të shoqërive të ndërtimit të pashitura, por të hipotekuara si ndërtesa banimi	lekë/m2/vit	12	12	6	6
d	Ndërtesa të dyta banimi (për të gjitha shtëpitë e tjera)	lekë/m2/vit	24	24	12	12
I.2.2	Ndërtesa të tjera					
a	Për tregti dhe shërbime - Ndërtesa për shërbime shëndetsore, artizanale, social kulturore, arsimore e shkencore. - Ndërtesa për shërbime tregtare, administrative etj.	lekë/m2/vit	300	250	200	180
b	Të tjera - Ndërtesat në pronësi të organizatave jofitimprurëse, fondacioneve - Objekte të amortizuara, të dëmtuara dhe jashtë funksionit kur janë objekte të ndërmarrjeve shtetërore dhe ish-ndërmarrjeve shtetërore të privatizuara ku nuk zhvillohet aktivitet.	lekë/m2/vit	60	42	40	28
c	Ndërtesa që përdoren për veprimtari prodhuese	lekë/m2/vit	150	125	100	90
d	Ndërtesa në pronësi të shoqërive të ndërtimit të pashitura, por të hipotekuara si ndërtesë biznesi	lekë/m2/vit	300	300	200	200

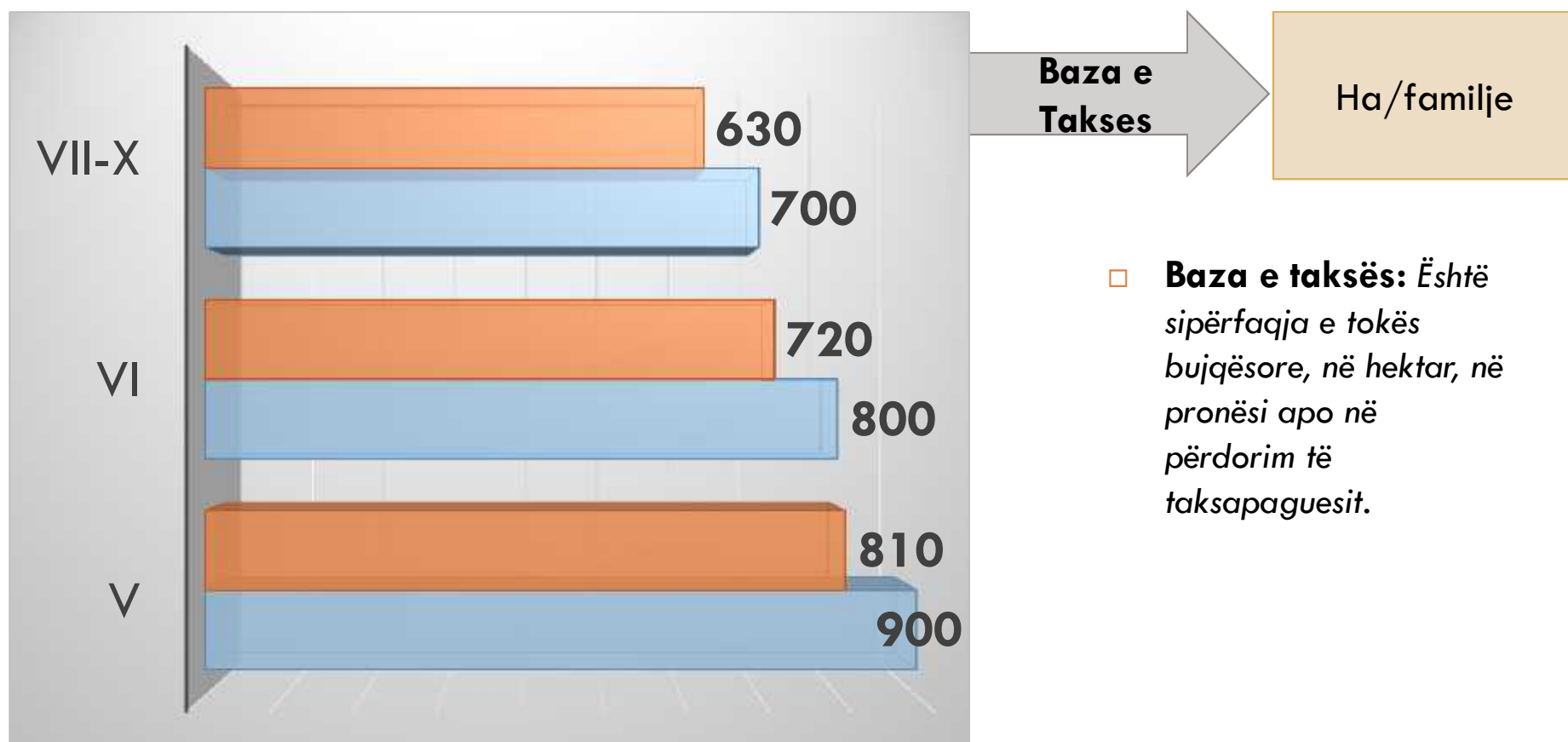
Niveli i tarifes sipas kosos dhe propozimi

<i>Familjet</i>	<i>Politika per cdo NjA</i>	<i>100%</i>	<i>47%</i>	<i>53%</i>
Politikat e mbulimit kosos	Kosto e sherbimeve publike	Totali I kosos/leke 20,518,000	NjA B.Curri	NjA te Tjera
65%	Familjet	13,336,700	6,268,249	7,068,451
	Tarifa mesatare	1,470	2,422	1,090
<i>Biznesi I madh</i>	<i>Politika per cdo NjA</i>	<i>100%</i>	<i>30%</i>	<i>70%</i>
15%	Biznesi i Madh	3,077,700	1,446,519	1,631,181
	Tarifa mesatare	60,347	55,635	65,247
<i>Biznesi I vogel</i>	<i>Politika per cdo NjA</i>	<i>100%</i>	<i>81%</i>	<i>19%</i>
15%	Biznesi i Vogel	3,077,700	1,446,519	1,631,181
	Tarifa mesatare	8,409	4,887	23,303
<i>Institucionet</i>	<i>Politika per cdo NjA</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>-</i>
5%	Institucionet	1,025,900	1,025,900	
	Tarifa mesatare	39,458	39,458	39,458

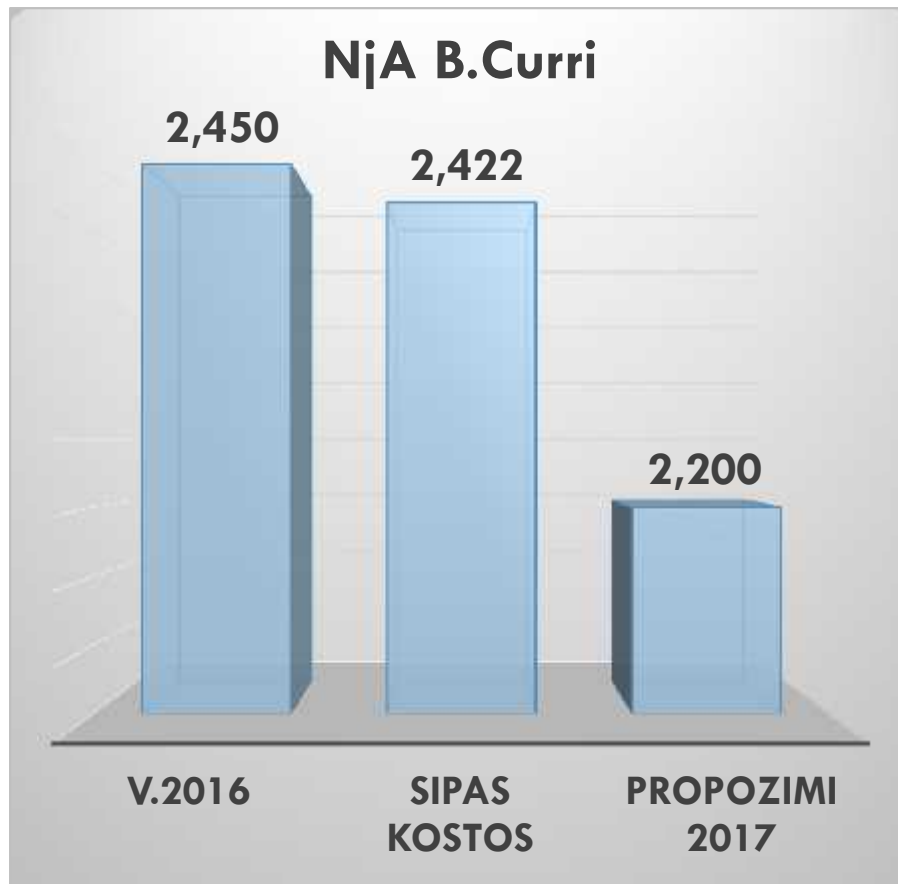
Taksa dhe Tarifa direkt _ cdo muaj/familje

Nivelet e propozuara	NjA B.Curri		NjA te tjera	
	Leke/vit	Leke/muaj	Leke/vit	Leke/muaj
Taksa mbi banesen	245		200	
Taksa mbi token bujqesore	800		720	
Taksa mbi truallin	10		14	
Tarifa e Sherbimeve	2,200		1,100	
SHUMA	3,255	271	2,034	170

Taksa e Tokes Bujqesore (Leke/ha_ulje -10%)

Tarifa e Sherbimit sipas NjA _ulje krahasuar v.2016

Taksa dhe Tarifa direkt _ cdo muaj/biznes vogel

Nivelet e propozuara	NjA B.Curri		NjA te tjera	
	Leke/vit	Leke/muaj	Leke/vit	Leke/muaj
Tatim i thjeshtuar mbi fitimin	10,000		10,000	
Taksa mbi ndertesen	7,000		3,500	
Taksa mbi truallin	600		600	
Taksa e tabeles	120		120	
Tarifa e Sherbimeve	25,000		13,500	
SHUMA	42,720	3,560	27,720	2,310

Ceshtjet

- ❑ Burimet e të ardhurave dhe parashikimi i të ardhurave
- ❑ Planifikimi i shpenzimeve dhe Vlerësimi i shpenzimeve në bazë të IPF-së

Burimet e te ardhurave

□ **Burimet e te Ardhurave**

I. **Nga buxheti i shtetit**

- Transferta e pakushtezuar
- Transferta e kushtezuar, specifike
- Grante konkurruese/Fondi Zhvillimin e Rajoneve

II. **Te ardhura qe i mbledhin vete**

- Taksat , Tarifat vendore, Te ardhura te tjera

III. **Taksat e perbashketa - i mbledhin te tjeret per bashkine**

IV. **Donacione/partneritete**

Projektimi i te ardhurave nga taksat (1)

- Analizo te shkuaren
- Perdor studime dhe hipoteza te besueshme per te ardhmen
- Parashiko me objektivitet
- Perdor skenar alternativ dhe zgjidhje alternative

Metoda - Parashikimi i te ardhurave

- **Gjykimi i ekspertit** - prodhon parashikime të arsyeshme dhe të sakta si dhe kushton pak, deshton nese largohet
- **Vlerësimi i trendit** - mbështet në ndryshimet/trendin vit pas viti të një burimi të caktuar të ardhurash apo shpenzimesh; ky trend llogaritet me anë të metodave statistikore-ku kur mjedisi tatimor nuk ndryshon
- **Parashikimi determinist** - parashikimi bazohet në marrëdhënien fikse (formula) midis variabëlve të vëzhguara (inpute) dhe variabëlve të llogaritur (output). Kjo teknikë quhet përcaktuese pikërisht në saje të kësaj lidhjeje fikse. E thjeshte-varet nga saktësia e formules, variablave (lejat)
- **Parashikimi ekonometrik.** Ky model parashikimi kombinon parashikimet ekonomike me metodat statistikore duke u bazuar në një model shumëdimensional – konsideron dhe faktore te jashtemi rritja e popullsisë, cikli I biznesit, inflacioni etj -kompleksiteti e saj

Rekomandohet që keto pasiguri të bëhet prezente në PBA.

Kjo mund të bëhet duke përdorur teknikën e skenarëve.

Skenaret ne planifikimin e te ardhurave

- **“Pesimist”** - kapacitete financiare të pamjaftueshme në përmbushjen e qëllimeve dhe objektivave të programeve (prioritetet e planit strategjik). Merren vendime si të shkurtohen shpenzimet me qëllim që të balancojme buxhetin.
- **“Realist”** - supozon se të ardhurat e njësisë vendore do të mjaftojnë për arritjen e përparësive/prioriteteve strategjike.
- **“Optimist”** - konsideron eliminimin e të gjithë faktorëve negative. Financat vendore do të jenë të bollshme sipas skenarit dhe do të ketë vend për financimin edhe të projekteve me përparësi të ulët.

Projektimi i te ardhurave nga taksat (2)

- Taksa e baneses /nderteses
 - Analizo te shkuaren: Sa eshte mbledhur ne te shkuaren, kush ishin faktoret e ketij niveli?
 - A pritet nje rritje e numrit te banesave? Cilat kategori? Sa mund te jete rritja
 - Sa mund te ulim nivelin e mosregjistrimeve?
 - Si te matim vete siperfaqen e deklaruar apo te padeklaruar?

PERGATITJA E POLITIKES FISKALE

□ **Faza e pare e pergatitjes**

- Diskutimi dhe adoptimi i alternativave me thelbesore. Ka nje natyre kryesisht strategjike
- Kryesisht ne periudhen Korrik-shtator

□ **Faza finale e pergatitjes**

- Projekt vendim i detajuar dhe i mbeshtetur
- Para fundit te vitit

FAZA E PARE (e hereshme) E PERGATITJES

- E rëndesishme pasi
 - ▣ Nis ne kohe procesin e diskutimit politik dhe komunitar te opsioneve
 - ▣ Arrin te identifikojë alternativat dhe te percaktojë zgjedhjet e pranueshme
 - ▣ Vendos nje radhe prioritetesh te alternativaveqe mund te shqyrtohen
 - ▣ Orienton me mire punen e thelluar te analizave dhe te projektit/ve te politikës

Kalendari Fiskal

Janar	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Nentor	Dhjetor
Prill					Tetor		
<div data-bbox="128 699 401 841" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> Mbledhja e Taksave/ </div> <div data-bbox="417 842 823 932" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> 1.Mendime nga qytetaret 2.Departmentet </div> <div data-bbox="827 946 1230 1023" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> Projekti ne M.Financave Te politikave/ardhurave </div> <div data-bbox="1094 1049 1623 1226" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> Pergatitja e Draftit te Politikave Diskutimi me komisionin ekonomik Paraqitja ne publik </div> <div data-bbox="1415 1279 1719 1385" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> Miratimi nga keshilli Publikimi I paketes </div> <div data-bbox="1703 1386 2003 1479" style="border: 1px solid black; background-color: #d9e1f2; padding: 5px;"> Keshilli miraton Buxhetin/Ardhurave </div>							

BAZA E TE DHENAVE

- Politika e vitit paraardhes atij korrent
- Rezultatat e te ardhurave per keto dy vite (dhe me pare)
- Analiza e forces, mundesive, dobesive dhe kercenimeve
- Analiza e nevojave
- Rezultatat e konsultimeve me komunitetin (nese jane bere)

CESHTJA KRYESORE

- Sa dhe Si mund te rriten te ardhurat e bashkise?
 - ▣ Transferta perkundrejt te ardhurave vendore
 - ▣ Forma te tjera te krijimit te te ardhurave
- Per te perballuar nevojat ne rrije te shpenzime per me shume sherbime te kerkuara nga komuniteti

OPSIONE PER DISKUTIM

- Si mund te rrisim te ardhurat pa rritur nivelin per taksat apo tarifat.
 - A kemi evazion? C'mund te behet per te ulur ate?
 - A kemi nje percaktim te paqarte te bazes se takses/tarifes
 - A ka mundesi qe te rritet baza e takses per shkak te trendeve pozitive
- Cili do te ishte rezultati i priteshem i te ardhurave nga ky skenar.

OPCIONE PER DISKUTIM

- Do te fokusohemi ne taksat apo kemi me shume rezerva ne tarifat?
 - Cilat jane argumentat dhe efektet e priteshme
 - A jane tarifat me te pershtateshme per te finacuar disa shpenzime per sherbime te drejtperdrejta
 - Ndersa taksat per te siguruar nje financim te qendrueshem dhe baze?

OPCIONE PER DISKUTIM

- A ka taksa dhe/ose tarifa qe jane ne nivele te uleta?
 - ▣ A ka rezerva te fshehura ne ndonje prej tyre?
 - ▣ Cilat jane rezultatat e analizes se kostos se nje sherbimi perkundrejt tarifes se tij?
 - ▣ Cila eshte pesha e nje takse mbi nje taksapagues

ZGJEDHJA E POLITIKES

- E Rekomandueshme te arrihet nje konsensus fillestar i pranueshm me keshillin dhe komunitetin
 - ▣ Ne lidhje me opcionin e politikes...
 - ▣ Ose te pakten ne lidhje me radhen e shqyrtimit te opsioneve...
 - ▣ Sipas shkalles se kenaqjes se kerkesave per sherbime...
- Perpara se te filloje pergatitja e projekt-buxhetit te vitit pasardhes (apo ndoshta tre vjecar!)

Politika e te ardhurave

- Hapat qe duhet ndermerren:
 - Gjendja e të ardhurave të viteve të mëparshme (2-3) dhe të vitit ekzistues.
 - Shpenzimet buxhetore për të njëjtën periudhë.
 - Niveli i shërbimeve të ofruara.
 - Nivelin i inflacionit dhe treguesit makroekonomikë fiskalë.
 - Parashikimet për të ardhura të reja dhe transfertave të mundshme nga niveli kombëtar dhe burime të tjera financimi (donacione).
 - Shpenzime të mbartura.
 - Parashikimet e të gjitha të ardhurave për 3-vjeçar, që mbulohen në periudhën e PBA-së.

Analiza financiare për vlerësimin e politikës fiskale

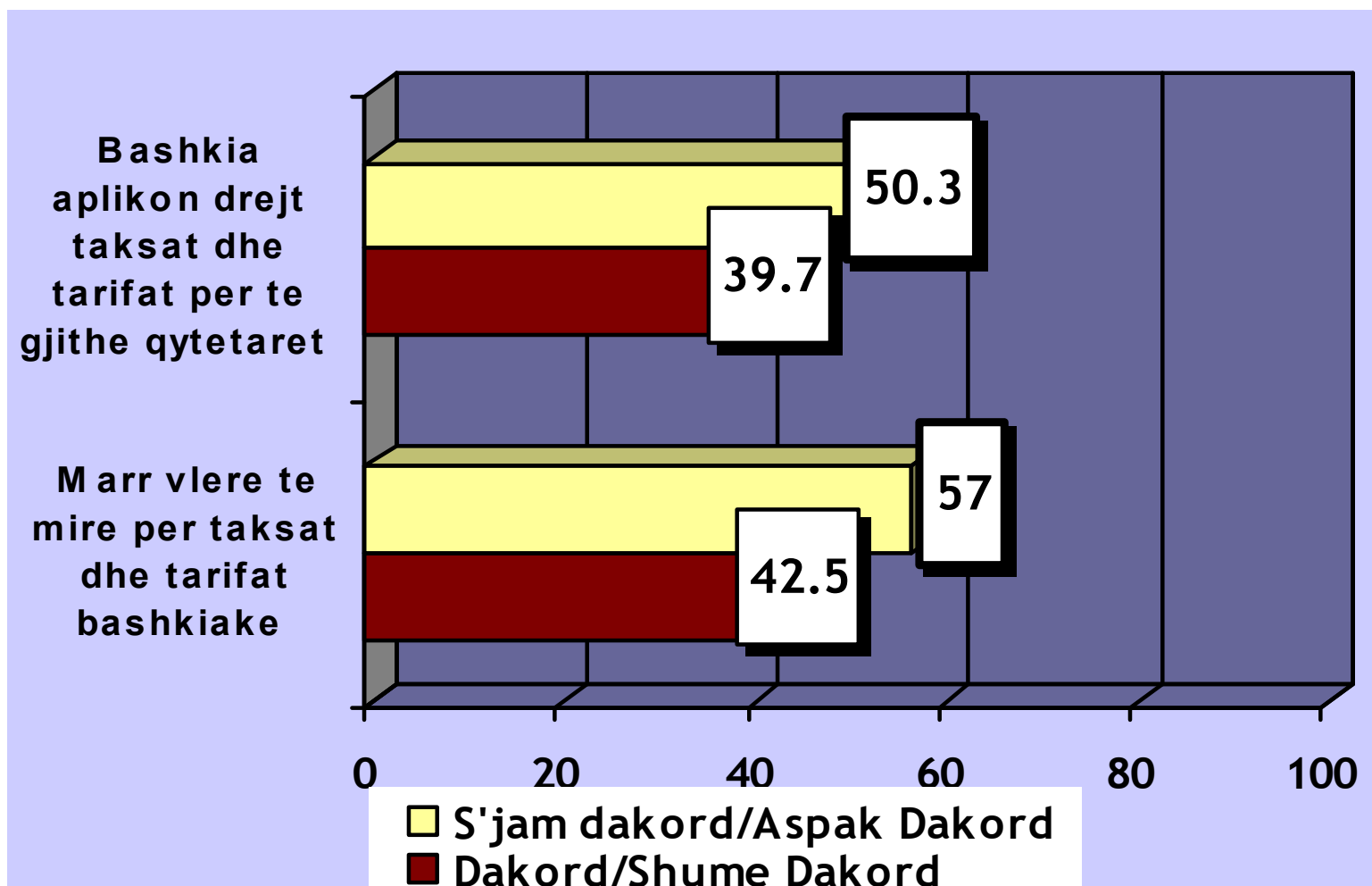
- Pyetjet për analizën e të ardhurave:
 - Sa përkojnë të ardhurat aktuale me të ardhurat e planifikuara?
 - Sa janë të ardhurat për qytetar? Sa është një NJQV e ngjashme? A mund të marrim më shumë?
 - Sa taksapagues kanë kontribuar për buxhetin? Shpërndarja e taksapaguesve?
 - Si është struktura e të ardhurave?
 - Sa është përqindja e bizneseve që nuk kanë paguar taksat?
 - Cili është raporti mes bizneseve të reja dhe atyre të mbyllura?
 - Cili është efekti i inflacionit dhe i rritjes ekonomike në cikle specifike të ardhurash vendore?
 - Cila është pjesa e buxhetit që përbëhet nga të ardhurat e veta? Cila është pjesa e transfertave të pakushtëzuara?

Analiza financiare për vlerësimin e politikës fiskale

Struktura e Burimeve		v.2013	v.2014	v.2015	v.2016
I	Te ardhurat vendore/Te ardhurat ne Total	25%	32%	26%	28%
	Taksat&Tarifat vendore/Totalit te te ardhurave	22%	28%	22%	24%
	Burime te tjera vendore te financimit	2%	4%	3%	3%
II	Te ardhura nga burime Kombetare/Total	75%	68%	74%	72%
	Transferta e pakushtezuar	12%	14%	21%	27%
	Transferta e kushtezuar	63%	54%	54%	45%
	- Per funksionet vendore	0%	0%	0%	3%
	- Per funksionet deleguara	63%	54%	54%	42%

Te ardhurat e veta	v.2013	v.2014	v.2015	v.2016
Transferta e pakushtezuar				
Taksat&Tarifat vendore				
Te trasheguara nga viti meparshem				
Shpenzimet Korente (funksionet e veta)				
- Keshilli Bashkise				
- Administrata e pergjithshme				
- Arsimi				
- Kultura, Sporti				
- Rruge trotuare				
- Pastrimi dhe largimi I mbetjeve				
- Parqet, Vorreza				
- Transpoti publik				
Te tjera shpenzime				
Teprica Deficit/Suficit				

Si ta matim ?

Ushtrim/Shembull

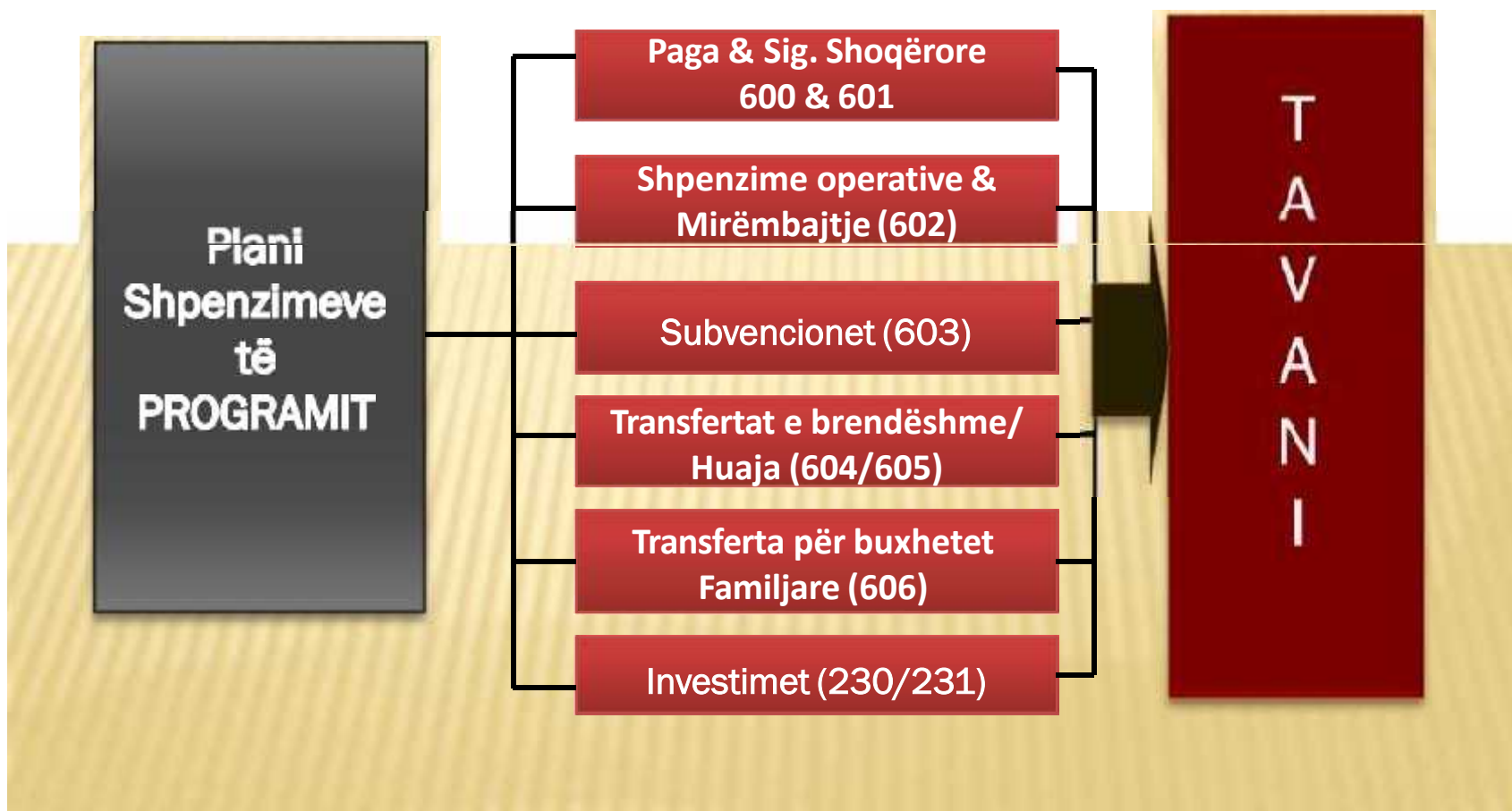

- Llogaritja e te ardhurave sipas IPF (Instrumentit te Planifikimit Financiar) ose mund te përdoret ushtrimi i parapërgatitur kompleks.

PLANIFIKIMI I SHPENZIMEVE

PLANI SHPENZIMEVE TË PROGRAMIT (PSHP)

Planifikimi i Shpenzimeve

- Parashikimet afatmesme duhet të marrin parasysh:
 - ▣ nivelin aktual të shpenzimeve,
 - ▣ shpenzimet shtesë të nevojshme për të siguruar të njëjtin nivel dhe cilësi të shërbimit në të ardhmen (për shembull, si efekt i inflacionit apo rritjes së çmimit për faktorë të rëndësishëm inputi), dhe
 - ▣ shpenzimet shtesë, nëse niveli apo lloji i shërbimit do të përmirësohet. Po ashtu, duhet të analizohet edhe potenciali për fitime nga efikasiteti (procedura më të mira, çmime më të ulëta për faktorët e inputit, kosto më të ulëta administrative, etj.).

Planifikimi i Shpenzimeve

- Kostoja e politikave ekzistuese dhe të reja përfshin në mënyrë të veçantë:
 - kostot e mbajtjes së nivelit aktual të shërbimeve duke marrë parasysh ndryshimet e pritshme në numrin e përdoruesve apo përfituesve,
 - shpenzime të reja të përsëritshme që vijnë nga objektet e reja si efekt i përfundimit të projekteve të investimeve kapitale, dhe
 - kostot e programeve të investimeve në vazhdim, dhe
 - kostot e pritshme të programeve të reja apo projekteve të reja, të cilat planifikohen të miratohen nga njësitë vendore si pasojë e ndikimit të faktorëve të jashtëm (lëvizjet demografike, transferimi i funksioneve të reja) apo vendimeve të brendshme politike (përmirësimi i nivelit të shërbimeve aktuale).

Tabelat e IPF

- IPF prodhon automatikisht 10 tabela dhe gjashtë grafikë në seksionin e saj të produkteve.
- Pamje e të ardhurave në tabelën F1.
- Përpilimi i shpenzimeve në mënyra të ndryshme:
 - Sipas klasifikimit funksional (F2 deri në F5).
 - Sipas klasifikimit programor (F6 deri në F9).
 - Për llojin e aktivitetit, d.m.th., i vazhdueshëm dhe i ri (F10 dhe F11).
 - Sipas klasifikimit ekonomik (F12 dhe F13).

Tabelat e IPF

- IPF i paraqet rezultatet agregate në shifra neto dhe bruto.
- ✓ Shifrat bruto japin informacion për shumën e shpenzimeve të planifikuara në total.
- ✓ Shifrat neto tregojnë sa duhet të paguhet me paratë nga taksat vendore.
- Po ashtu, IPF-ja paraqet bilancin e përgjithshëm financiar (F14), d.m.th., të ardhurat totale, shpenzimet totale dhe fitimin apo humbjen e përgjithshme.

Disa treguesit fiskale sipa IPF

- Totali i shpenzimeve / totali i të ardhurave
- Të ardhura nga taksat / totali i të ardhurave
- Të ardhurat nga tarifat / totali i të ardhurave
- Të ardhura nga gjrobat, pronat, ndërmarrjet dhe teprica e vitit të kaluar / totali i të ardhurave
- Të ardhurat e veta / totali i të ardhurave
- Të ardhurat nga jashtë / totali i të ardhurave

IPF-ja përpilon vetëm informacion financiar. Prezantimi i PBA-së duhet të përmbajë edhe informacion të politikave

Tregues statike

- Të ardhurat nga transferta / totali i të ardhurave në një vit
- Të ardhurat nga taksat / totali i të ardhurave në një vit
- Shpenzimet operative / totali i shpenzimeve në një vit
- Shpenzimet kapitale / totali i shpenzimeve në një vit
- Totali i shpenzimeve / popullsia e NJQV-së

Tregues dinamike

- % e ndryshimit të të ardhurave nga transfertat krahasuara me një vit më parë.
- % e ndryshimit të totalit të shpenzimeve krahasuar me një vit më parë.
- Niveli i ndryshimit të shpenzimeve kapitale krahasuar me një vit më parë.
- % e ndryshimit të të ardhurave për frymë krahasuar me një vit më parë.

Hapat qe ndërmerren për ndërtimin e treguesve

- Përzgjedhja e treguesve të rëndësishëm,
- Përcaktimi i njësisë matëse,
- Përcaktimi i periudhës së referimit,
- Mbledhja e të dhënave dhe llogaritja e treguesve,
- Analizimi dhe interpretimi i të dhënave,
- Prezantimi i rezultateve.

Ushtrim/Shembull

- Llogarisni shpenzimet dhe treguesit financiarë për NJQV-në tuaj dhe krahasoni vlerat me rezultatet për NJQV-në e shokut tuaj.
- Diskutoni ndryshimet.

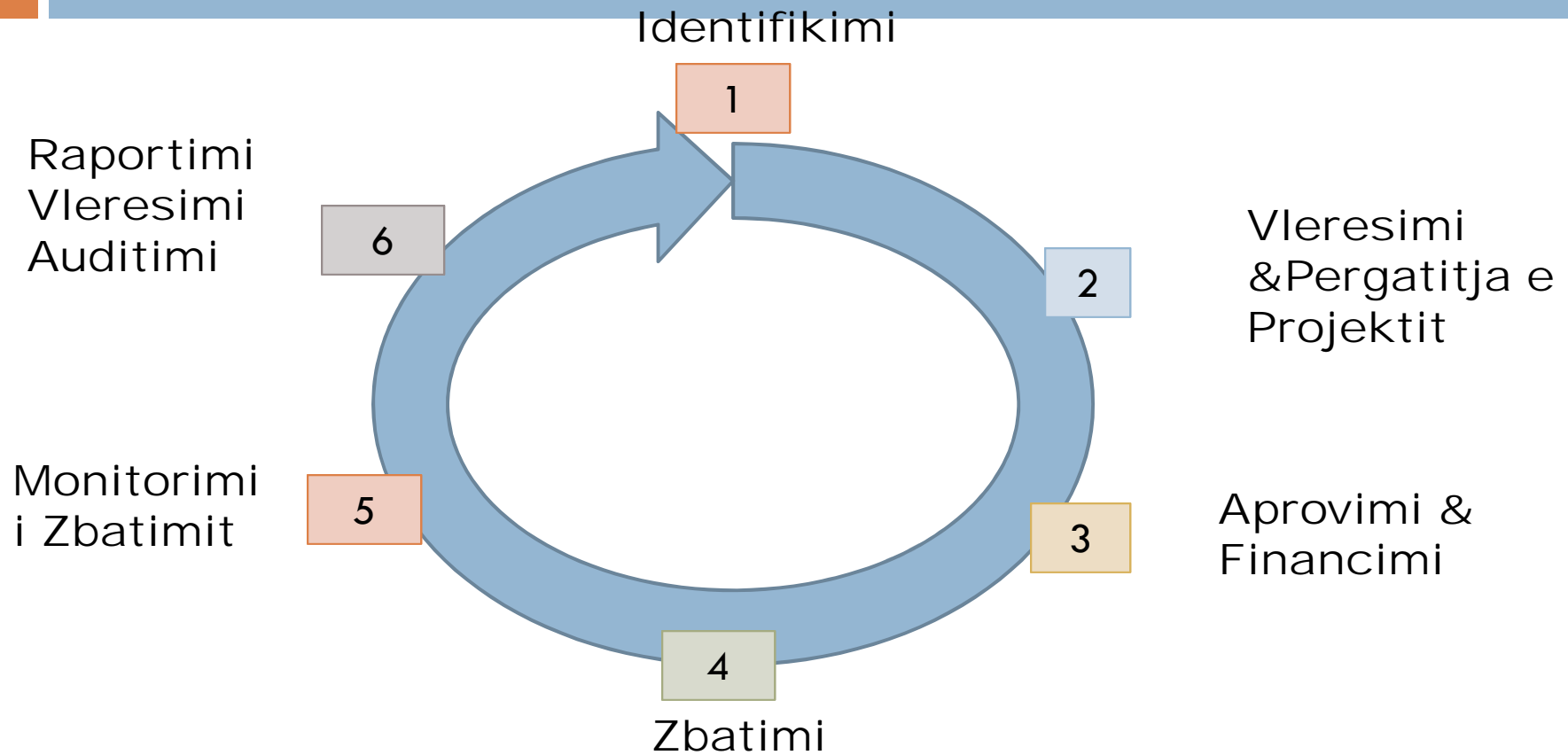
Ceshtjet

- Buxheti Kapital dhe Plan i Investimeve Kapitale (PIK)
- Hapat për hartimin e Planit të Investimeve Kapitale dhe aktorët kryesorë të përfshirë në proces

Cfare jane Investimet kapitale (1)

- **Jane shpenzime publike** (shpenzime kapitale) qe kryhen nga/ose ne emer te sektorit publik nepermjet investimeve publike:
 - **Te cilat sjellin nje shtese ne aktivet (asetet);**
 - **Kane nje jetegjatesi me te madhe se nje vit;**
 - **Kane vlere me te madhe se 1.000.000 Leke**
- Investimet publike realizohen ne kuader te Programit te Shpenzimeve Publike, i cili eshte:
 - **Nje grup aktivitetesh; qe**
 - Synojne realizmin e nje produkti dhe rezultati te caktuar ;
 - Qe zhvillohet si pjese e nje plani zhvillimi/strategjik ne nje kuader kohor te caktuar
 - Qe menaxhohen ne kuader te ciklit te Menaxhimit te SHP

Cikli i Menaxhimit te Investimeve Publike

Ne cdo faze te ciklit **zbatohen procedura qe** synojne te ndertojne nje proces qe **lidh ne menyre integrale procesin e MI me procesin e pergjithshem te MSHP**

Cfare eshte nje Plan per Investimet Kapitale (PIK)

- PIK eshte nje dokument për pushtetin vendor qe mundeson perkthimin ne terma financiare dhe kohore te strategjise se zhvillimit ekonomik lokal,i dobishëm edhe per negociata me institucione te tjera
- Eshte nje plan afat-gjate per zgjidhjen e nevojave kapitale dhe Pergjigje ndaj qellimeve dhe objektivave per zhvillim
- Fokusohen ne:
 - Perdorimin e tokes
 - Menaxhimin e rritjes
 - Rivitalizimin e komunitetit
- **Nje instrument planifikimi:**
 - Nje liste te projekteve kapitale te propozuara
 - Prioritetet e financimit
 - Vitin ne te cilin nje projekt do te filloje , Shpenzimet vjetore
 - Metodot dhe burimet e financimit

Cfare eshte nje buxhet kapital?

- Prezanton projektet kapitale per vitin e pare te zbatimit te PIK
- Fokusohen ne projektin dhe jo ne njesine e organizimit
- Prezanton mekanizmat e financimit
 - ▣ Buxheti i njqv, bono, hua, subvencione nga buxheti i shtetit, donatore etj.
- Zgjat me shume se nje vit fiskal
- Zakonisht zbatohet nepermjet kontratave me te trete.
- Kerkon planifikim fiskal

Perkufizimi-PIK

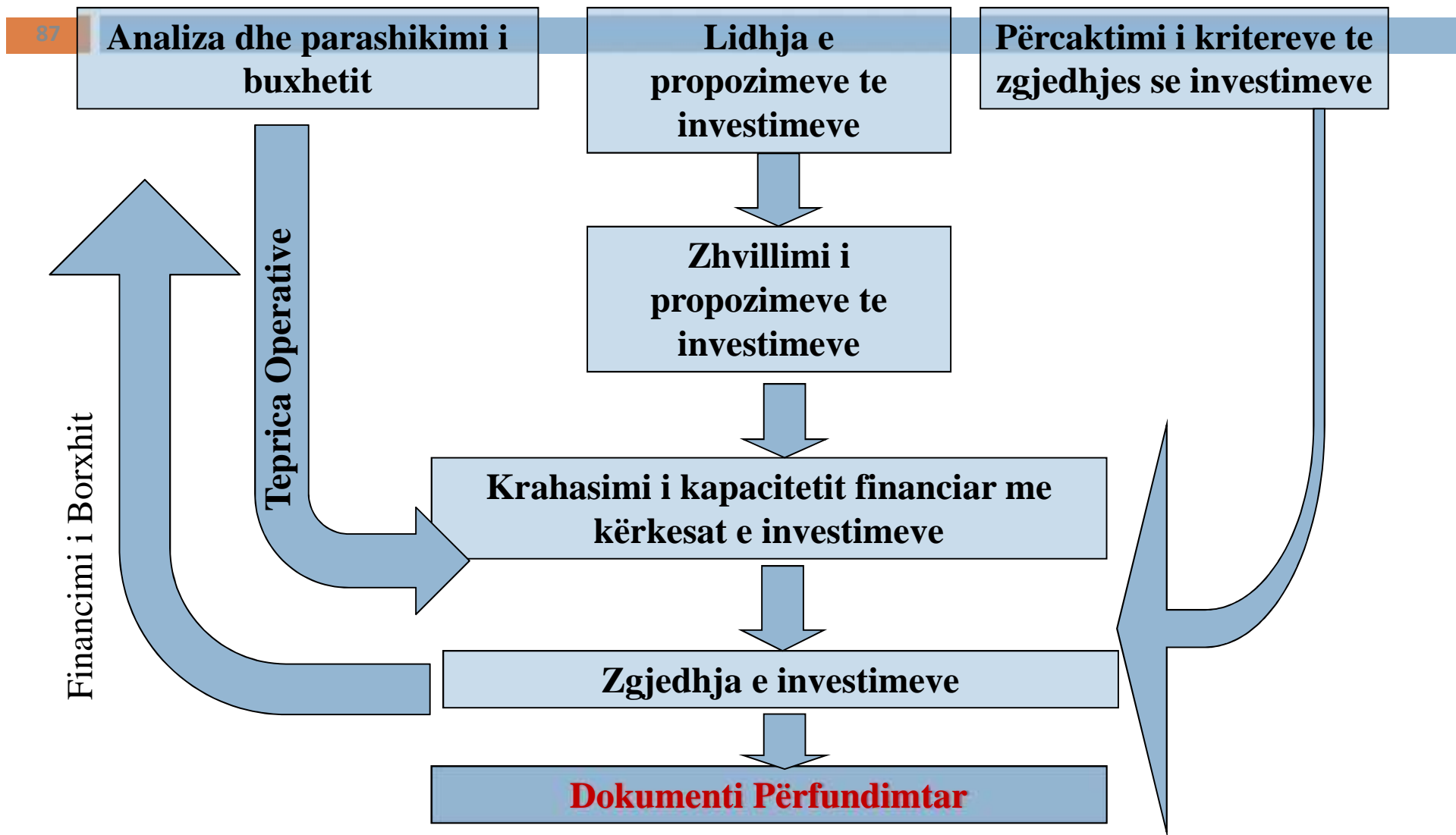
PIK tregon:

- Cilat investime duhet te zbatoje Bashkia gjate disa viteve te ardhshme dhe nese Bashkia do te ketë çdo vit para te mjaftueshme për financimet.
- Cilat investime janë dobiprurëse për bashkinë, cilat janë me pak te rëndësishme, dhe cilat mund te shtyhen për te ardhmen dhe se cilat investime janë ide te gabuara dhe duhen braktisur.
- Plani i Investimeve Kapitale **nuk duhet të ngatërrohet me buxhetin e investimeve kapitale**, pasi buxheti investimeve kapitale prezanton vitin e parë të Planit të Investimeve Kapitale.

Objektivi i Procesit të PIK

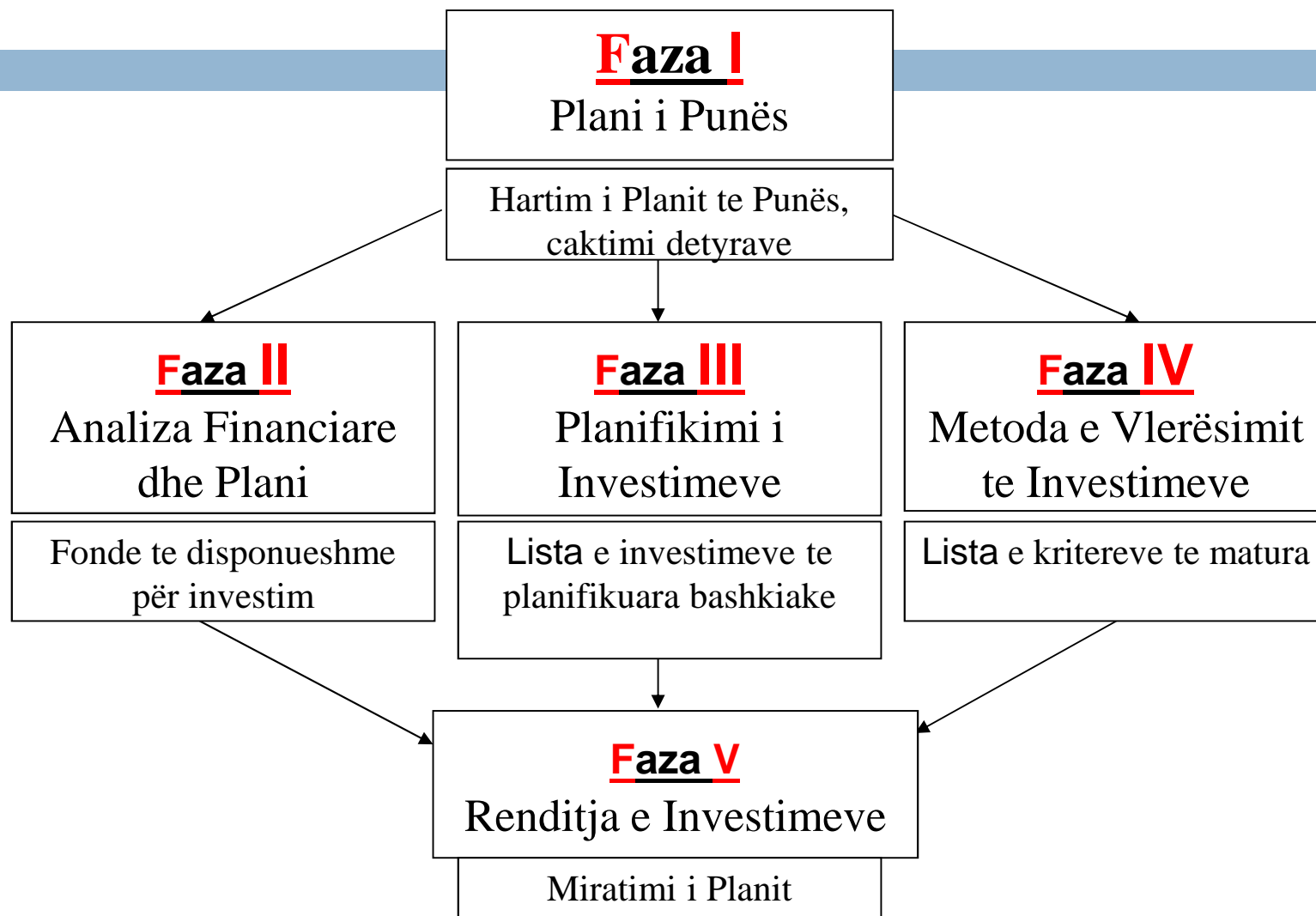
- **PIK** paraqet **planifikimin** e përmirësimeve kapitale
- Perspektiven **shume vjeçare** ne vend te planifikimit një vjeçar
- Zgjedhja e projekteve kapitale është **objektive**
- **Kritere transparente** për zgjedhjen e projekteve kapitale
- Mjet për zbatimin e **strategjisë** se zhvillimit
- Mjet për **komunikimin me qytetaret** rreth investimeve strategjike me te rëndësishme
- Mjet për **komunikimin me bankat** dhe institucionet e financimit.

Procesi PIK – program 4-5 vjecar investimesh

Procesi PIK – organizimi i punës

88

Hapat per hartimin e PIK (10 hapa)

1. Përcaktimi i strukturës organizative. Kjo strukturë duhet të organizohet brenda njësisë vendore
2. Përcaktimi i rregullave dhe procedurave
3. Hartimi i formularëve dhe udhëzimeve
4. Vlerësimi i nevojave për investime kapitale
5. Analiza e kapaciteteve financiare
6. Identifikimi dhe prioritizimi i projekteve
7. Llogaritja e kostove
8. Vlerësimi i mundësive të financimit
9. Përgatitja e draftit të parë të PIK-ut
10. Paraqitja për miratim i PIK-ut

Percaktimi i struktures organizative

- Organizohet brenda njësisë vendore
- Në krye të struktures do të jetë një prej drejtuesve kryesorë të njësisë (Kryetari/zv. Kryetari) si dhe drejtuesit e (EMP).
- Kjo strukturë është identike me (GSBI).
- Ka antare sa ka programe, përvec drejtuesit.

Percaktimi i rregullave, procedurave

- Justifikimi i perputhjes se investimeve me politikat dhe objektivat e programit;
- Paraqitjen e investimeve me koston e plote;
- Evidentohen koston periodike dhe te ardhurat e shkaktuara nga investimit;
- Analize kosto – perfitim e investimeve;
- Minimizimi i numrit te projekteve me vlere te vogel (nen 1 milion Leke), te cilat mund te financohen ne kuader tjeter shpenzimesh.

Percaktimi i rregullave, procedurave

- Qartësimi i fazave të ciklit të menaxhimit të projektit;
- Menyre qarte e përgatitjes së projekt propozimit dhe plotësimin e formularit përkatës;
- Përcaktimi i rolit të aktoreve të cilët janë përfshirë në proces;
- Analiza dhe vlerësimi i projekteve dhe lidhja e tyre me programin e shpenzimeve publike
- Borxhet për financimin e projekteve të investimeve kapitale duhet të shlyhen para përfundimit të jetës operative të këtyre projekteve.

Çfarë informacioni duhet mbledhur rreth investimeve

- Lidhur me procesin e PIK te paktën informacioni i mëposhtëm duhet mbledhur për çdo propozim investimi
 - Emri i projektit
 - Objektivi i projektit
 - Vendndodhja e projektit
 - Fushat e zbatimit te projektit
 - Kostot e investimit për përgatitjen e projektit (dokumentacioni), përvetësimi i tokës dhe ndërtimi
 - Grafiku i kostove te investimit
 - Burimet e financimit te projekteve
 - Rezultatet e pritshme te projektit (cilësore dhe sasiore)

Parashikimi i të ardhurave dhe i shpenzimeve korrente të buxhetit

□ Parashikimi i te ardhurave

- Te ardhurat planifikohen bazuar ne te ardhurat e vitit te fundit, duke marre parasysh tendencat makroekonomike (rritjen e PBB-se, rritjen e pagave), tendencat vendore (rritjen e popullsisë), përmirësimet e mbledhjes se te ardhurave, futjen e taksave te reja dhe e dyshimeve te njohura ne legjislacion

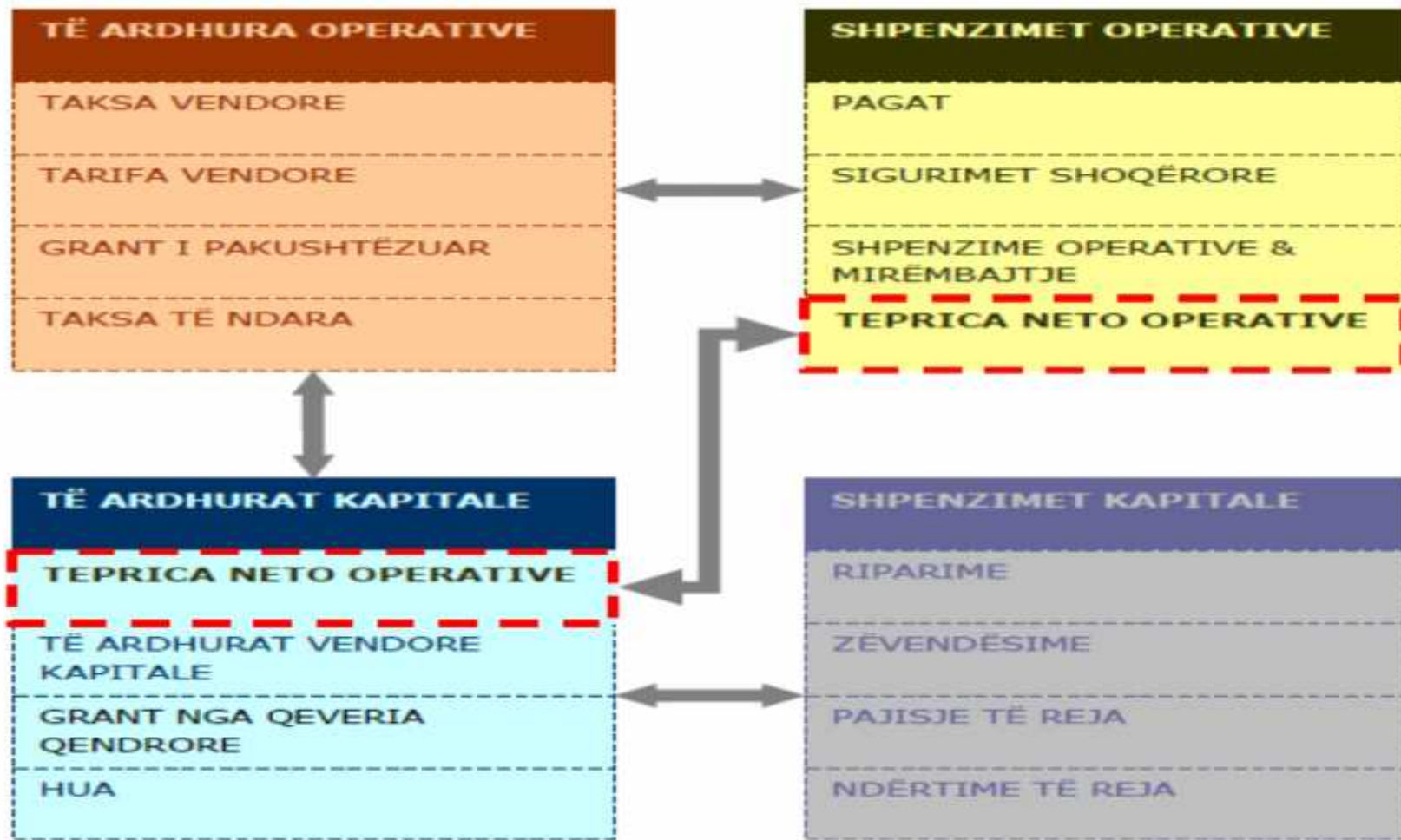
□ Parashikimi i shpenzimeve korrente

- Shpenzimet korrente parashikohen ne baze te shpenzimeve te vitit te kaluar duke marre parasysh tendencat makroekonomike (rritjen e PBB-se, rritjen e pagave), tendencat vendore (rritjen e popullsisë), ndryshimet e parashikuara ne gamen dhe cilësinë e shërbimeve qe kryhen nga bashkia, vendosjen e detyrave te reja për njësitë e qeverisjes vendore

Teprica Operative

- **Teprica operative** është diferenca ndërmjet et ardhurave te parashikuara (duke përjashtuar te ardhurat kapitale, te tilla si grantet për investime kapitale) dhe shpenzimet korrente (te detyrueshme)
- **Teprica operative** tregon se çfare shume mund te shpenzoje bashkia për investimet kapitale nga burimet e veta dhe për shërbimin e borxhit
- Përbën treguesin kryesor për bankat dhe agjencitë e vlerësimit kur vlerësojnë besueshmërinë për te kredituar një bashki

Financimi i buxhetit kapital

Identifikimi projekteve kapitale

Prioritarizimi i projekteve të identifikuara

Hapat për përzgjedhjen e projekteve të reja

- Si u identifikuan projektet kapitale?
 - Cilat kritere u përdorën për vlerësimin e tyre më tej?
 - A ishin të mjaftueshme kapacitetet financiare për realizimin e tyre?
 - Cilat ishin disa nga zgjidhjet e propozuara?
 - Kush është sfida e NJQV në këtë proces?
- Argumentimi (përse është i nevojshëm) për komunitetin?
 - Kosto (kapitale dhe të mirëmbajtjes)- qëndrueshmëria
 - Produktet/rezultatet (të klasifikuara sipas programit përkatës ku Ekipet e Manaxhimit të Programeve (EPM) përcaktojnë treguesit përkatës të performancës
 - A adresojnë nevojat e grupeve të caktuara vunerabël këto projekte?
 - A adresojnë nevojat e grave në mënyrë specifike?
 - A u përfshinë grupet e interesit dhe nëse po si?
- Rivlerësimi i projekteve të parashikuara në PSZH (matja e statusit-përfunduar/në vazhdim)
 - Cilat janë sfidat e sotme të monitorimit
 - Vlerësimi i kushteve ekzistuese të infrastrukturës
 - Vlerësimi i nevojave të tjera për investime kapitale si psh. projekt urban, projekt zhvillimi etj...dinamikat në ndryshim sociale dhe ekonomike
 - Çfarë rekomandimesh mund të propozohen?

Perse duhet renditja dhe zgjedhja e investimeve?

- Nevojat e pushtetit vendor për investime kapitale janë gjithnjë me te mëdha krahasuar me burimet e financimit që ato mund të sigurojnë
- Renditja kërkon të ulë motivimet subjektive për zgjedhjen e projekteve - zëvendësimi i konsideratave politike (afatshkurtër) me kritere objektive.
- Renditja „fikson” zgjedhjet e investimeve që mund të zgjaten tej afateve të mandateve të posteve politike - krijon nxitje për të menduar me afatgjatë.
- Duhet të përziejë kriteret ekonomike (p.sh., kostot operative dhe kriteret jo ekonomike (p.sh., përqindja e popullsisë së shërbyer)

Perzgjedhja e projekteve per investime

- Analizohen tri fusha të gjera në një rend logjik përparësie:

Faza e pare:

- (1) Vlerësimi rast pas rasti i projekteve aktualisht në zbatim: projektet e filluara tashmë që nuk do të përfundohen në vitin aktual, do të përfshihen në PIK-un tjetër.
- (2) Vlerësimi i kushteve ekzistuese të infrastrukturës: identifikimi i nevojave të rëndësishme dhe urgjente për rehabilitimin e infrastrukturës.
- (3) Vlerësimi i nevojave shtesë për investime kapitale: p.sh., projekte të zhvillimit urban, krijimi i hapësirave të lira, strehimi social, krijimi i hapësirave të reja të parkimit etj.

Faza e dyte:

- a) Projektet në vazhdim jashtë fushe (1) futen pothuajse automatikisht në PIK, për pikat (2) dhe (3) duhet më shumë orientim për përzgjedhjen e projekteve.
- b) **Lista e kriterëve për përzgjedhjen e projekteve për investimet kapitale**

Kriteret për përzgjedhjen e investimeve

- Projekti duhet të jetë funksion i vetë njësisë .
- Kontributi në përmbushjen e objektivit/ objektivave strategjike.
- Numri i përfituesve apo zona që përfiton.
- Ndikimi në ekonominë vendore / rajonale
- Shkalla e urgjencës së projektit.
- Statusi i projektit (“i ri” ose “në vazhdim”).
- Shpërndarja e kostos në kohë dhe midis kategorive taksapaguese.
- Gjenerimi i të ardhurave nga projekti dhe mundësia për rikuperimin e kostos.
- Marrëdhëniet me projektet e tjera.
- Mundësia e financimit nga burime financiare të jashtme (donator, qeveri, biznes).

Kriteret për prioritizimin e investimeve

CAKTIMI I KRITEREVE

- Identifikimi i të gjitha kriterëve
- Përzgjedhja e grupit të kriterëve
- Kontrolli i plotësisë
- Mjaftueshmëria
- Pavarësia e dyanshme
- Numur i tepërt kriteresh

CAKTIMI I PIKEVE

- Caktimi i shkallëve numerike për kriteret e vlerësimit
- Përcaktimi i vlerave mbi shkallën interval p.sh. (nga 0-10 pikë)

PESHA

- Përkufizimi i rëndësisë relative të kriterëve

RENDITJA

- Kombinimi i peshave dhe pikëve
- Renditja e projektit

Prioritizimi i projekteve sipas pikeve

Shëmbull prioritizimi i projekteve	Shuma totale e projektit të propozuar	Pikët totale
Projekti 1	€ 240,000	99
Projekti 2	€ 190,000	95
Projekti 3	€ 400,000	90
Projekti 4	€ 150,000	80
Etc.....	€	78
Total	€	

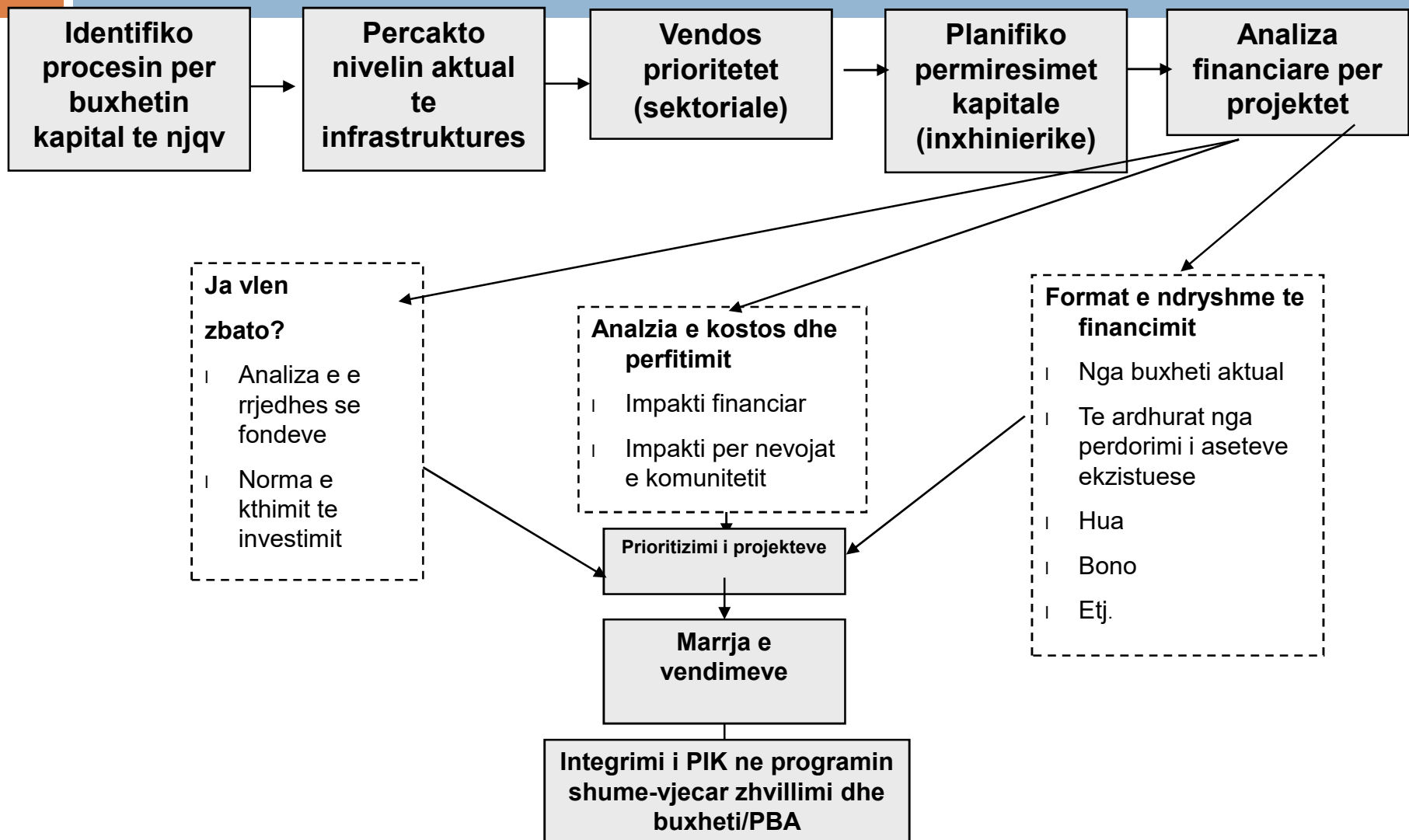
Vlera Totale e kërkuar

Pragu

Rishikimi (Analiza),
Miratimi dhe Financimi i
Projekt- Propozimeve te Investimeve Publike

- ✓ Shqyrtimi i propozimeve për investim nëpërmjet procesit të rishikimit të PBA-se/Buxhetit Vjetor nga Grupi i Menaxhimit (Rishikimit) të Buxhetit (projektet e vogla)
- ✓ Miratimi i financimit dhe përfshirja në PBA/Buxhetin Vjetor

Procesi i buxhetit kapital

Aktoret e përfshire ne proces

- Dëgjesa Publike
 - ▣ **Avantazhet:** Duke qenë metoda më e përhapur, dëgjesa publike organizohet si takim formal i hapur për të gjithë aktorët e interesuar. Zakonisht kjo është mundësia e fundit e qytetarëve për të dhënë mendimin e tyre para miratimit nga të zgjedhurit vendorë.
 - ▣ **Disavantazhet:** Nuk është një forum i përshtatshëm për trajtimin e ideve komplekse ose informacionit të detajuar. Po ashtu, dëgjesat publike mund të dominohen nga individë apo grupe me interesa të veçanta.
- Anketat qytetare
 - ▣ **Avantazhi:** Është mënyrë e shpejtë dhe e sigurt për të marrë mendimin e saktë dhe të shpejtë nga qytetarët.
 - ▣ **Disavantazhi:** Kosto e lartë; çon në inflacion dëshirash

Aktoret e përfshire ne proces

- Grupe fokusimi
 - ▣ **Avantazhi:** Përdoren për të evidentuar se si perceptohen nga qytetarët projektet kapitale, ose për të siguruar informacion për një grup të caktuar qytetarësh për një projekt të caktuar si dhe për të treguar interesin e të zgjedhurve vendorë për mendimin e qytetarëve.
 - ▣ **Disavantazhe:** Nuk janë mjeti për të zgjidhur një debat ose për të arritur konsensusin për disa çështje kritike.
- Analiza e aktorëve kryesorë
 - ▣ **Avantazhet:** Analiza e aktorëve kryesorë zbulon qëndrimet e personave apo organizatave, që mund të ndikohen nga programi apo që mund të kenë ndikim në program. Ajo evidenton se ku mund të gjendet mbështetja për një program, ku mund të haset rezistencë dhe si të hartohet një program për ta bërë atë tërheqës për aktorët kryesorë.
 - ▣ **Disavantazhi:** Kërkon kohë dhe ekspertizë, përjasje me kosto.

Ushtrim

- Perzgjedhje e projektev te investimeve kapitale
- Grupi i punës ka evidentuar 5 projekte kapitale, të cilat duhet të financohen në periudhën 3 - vjeçare dhe konkretisht:
 - Rehabilitimi i parkut 300 000 lekë
 - Rehabilitimi i ujësjellësit 700 000 lekë
 - Rehabilitimi i rrugës së shkollës 800 000 lekë
 - Vendosja e 10 kontenierëve 300 000 lekë
 - Vendosja e rrjetit të ndriçimit në lagjen 1 400 000 lekë
- Bashkia mund të financojë (nga të gjitha burimet) në vitin e parë 800 000 lekë, në vitin e dytë 900 000 lekë dhe në vitin e tretë 800 000 lekë.

Objektivat e ushtrimit:

- Të sigurojë përdorimin e metodologjive për prioritizimin e projekteve.
- Të sigurojë përdorimin e metodologjive për ndarjen e investimeve kapitale me kalimin e kohës.
- **Detyra:**
 - Diskutoni listën e projekteve të evidentuara. Caktoni përparësitë për periudhën afatmesme dhe përgatisni një propozim për shpërndarjen e projekteve mundësisht për tri vitet e ardhshme

FALEMINDERIT

PROGRAM TRAJNIMI I VAZHDUAR

Kursi i II: *Menaxhimi i Financave Vendore*
Tirane 28 Tetor 2016

Pergatiti Lindita Oshafi-Eksperte e pavarur
linditaoshafi@yahoo.com

MONITORIMI DHE VLERESIMI NE LIDHJE ME PREZANTIMIN E PBA

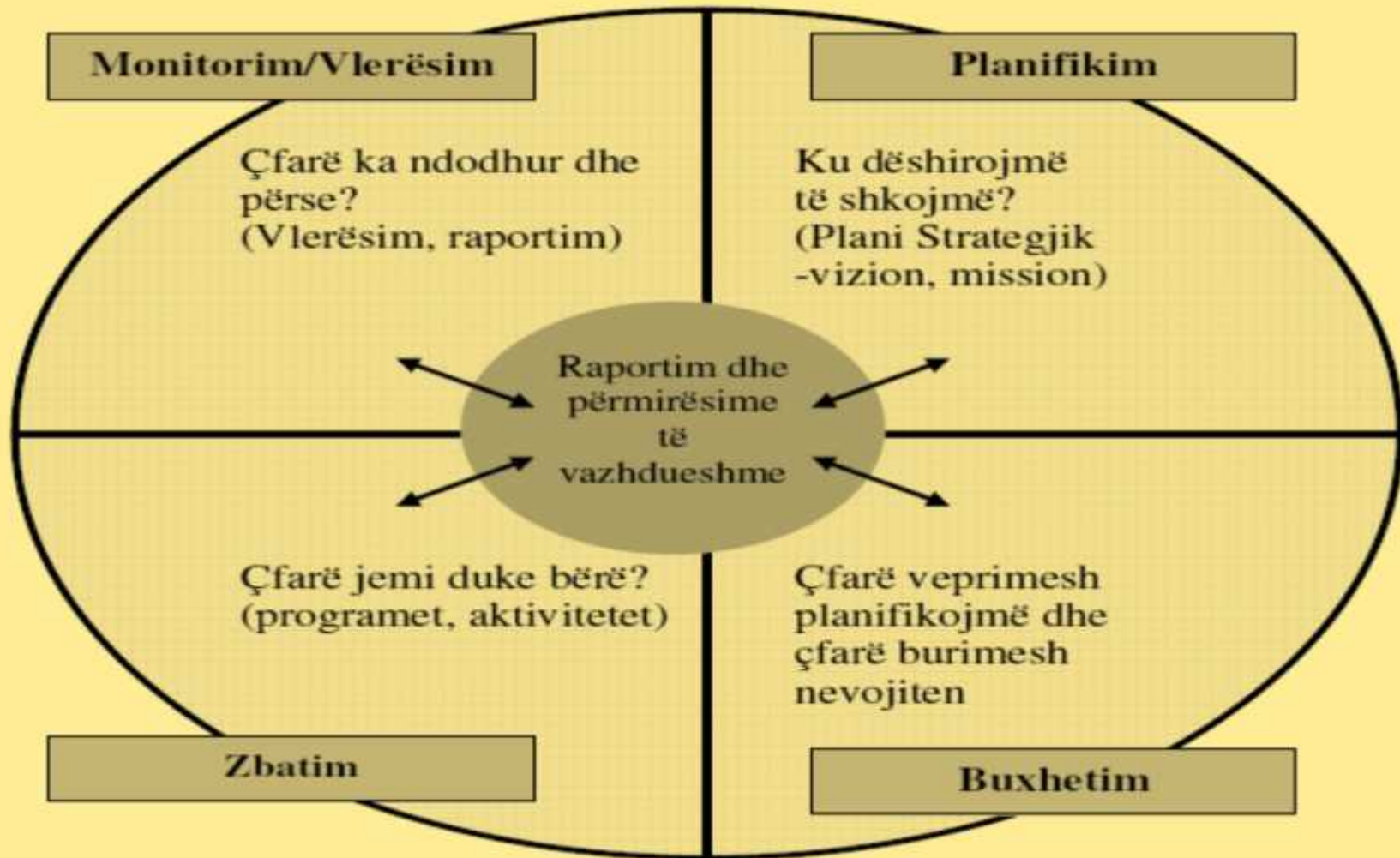
Tiranë, 2016

SESIONI 2:

Ceshtjet

- ❑ Monitorimi dhe Vleresimi – Si dhe Pse ?
- ❑ Monitorimi dhe Vleresimi i krahasuar
- ❑ Menyra efektive te monitorimit dhe Tregues Financiare te zgjedhur me kujdes
- ❑ Sistemi i treguesve te performances
- ❑ Monitorimi, vleresimi permbledhes dhe rishikimi i strategjise se krahasuar

Cikli i menaxhimit financiar_Monitorimi&Vleresimi

Qëllimi i përgjithshëm i monitorimit dhe vlerësimit

- Është sigurimi i një kontrolli më të mirë mbi arritjen e qëllimeve dhe objektivave të performancës.
- Monitorimi dhe vlerësimi mund të përdoren për të gjitha llojet e përgjegjësisë të manaxhimit, p.sh. strategjia, përqasja e zbatimit, aktivitetet, proceset e brendshme, inputet dhe kostoja, produktet dhe rezultatet e arritura.
- Me monitorim dhe vlerësim duhet të konstatojmë nëse NJQV-të kanë bërë progres drejt arritjes së qëllimeve dhe objektivave.
- Për më tepër, identifikohen edhe faktorët pozitivë dhe negativë që ndikojnë në zbatimin e buxhetit.

MONITORIMI DHE VLERËSIMI JANË DY AKTIVITETE TË NDARA. ATO NUK JANË IDENTIKE.

PSE Monitorim, Vleresim?

- Për të kuptuar më mirë dhe për të manaxhuar zbatimin e buxhetit,
- Për të bërë përmirësime kur është e nevojshme.
- NJQV-të marrin përgjigje për pyetjet e mëposhtme:
Sa mirë po punojmë?
 - A e kemi arritur atë që ishte planifikuar?
 - A janë të kënaqur qytetarët?
 - A i kemi shpenzimet nën kontroll?
 - Ku kemi nevojë të përmirësohemi?

Komponent i rëndesishem i procesit të menaxhimit

▣ Monitorimi dhe vlerësimi:

1. Ndjek ecurinë e PBA në vitin e parë të saj (viti i parë i PBA = Buxheti vjetor),
 2. Mat në proces shkallën e realizimit të objektivave të saj.
 3. Vlerëson nevojën dhe përcakton drejtimet e axhustimeve, veçanërisht lidhur me objektivat dhe masat publike duke ushqyer nëpërmjet një procesi feed-backu, procesin e ardhshëm të PBA.
- ▣ Monitorimi shoqërohet analiza të thelluara për problemet më kryesore dhe sugjeron rrugë për kapërcimin e tyre.
 - ▣ Përfshin të gjithë grupet e interesit
 - ▣ Monitorimi+Vlerësimi rezulton me një raport

Ç'është monitorimi?

Eshtë një proces i vazhdueshëm që përdor mbledhjen sistematike të të dhënave mbi indikatorë të veçantë

- për të dhënë menaxhimin e plotë dhe
- Për t'i ofruar aktorëve indikatorët e progresit dhe arritjeve të objektivave, si dhe përdorimin e fondeve të dhëna.
- Informacioni i monitorimit bazohet kryesisht në raportet e buxhetit, të përkohshme dhe ato përfundimtare.

Qellimet e monitorimit (1)

- Të garantojë zbatim eficient dhe efektiv të programeve/strategjive.
- Të lidh lidh aktivitetet dhe burimet e përdorura me objektivat.
- Të ndjek progresin e zbatimit të strategjive dhe/ose programeve)
- Të mbështesë menaxhimin e përditshëm të aktiviteteve

Qellimet e monitorimit (2)

- Të lehtësojë pjesëmarrjen dhe informimin e gjerë të aktorëve
- Të llogarisë përdorimin e burimeve kundrejt rezultateve të arritura
- Të sigurojë të dhëna bazë për procese vlerësimi dhe raporte progresi periodike për menaxherët, si dhe t'iu tërheq atyre vëmendjen për problemet.

Hapat per monitorimin e rezultateve

Llojet e monitorimit

12

- Monitorim i befasishëm
- Monitorim financiar-na siguron që fondet e shpërndara për realizimin e projekteve/investimeve janë shpenzuar sipas planifikimit
- Monitorim fizik- na siguron kontrollin kritik të aktiviteteve të tilla si ndërtime, blerje, etj.

Llojet e monitorimit (vazh)

13

- Monitorimi mbështetur në analizën faktorë-produkt (inputs-output)

Ky monitorim:

- Përcakton efikasitetin dhe efektivitetin e projekteve/programeve
- Tregon nëse niveli i produktit është në raport të drejtë me faktorët e konsumuar.

Cfare monitorojne qytetaret?

- Progresin/Vonesat ne zbatimin e projekteve
- Rritjen e kostos
- Arsyet e progresit/vonesave dhe te rritjes se kostos
- Vezhgimin e difekteve fizike
- Shmangien prej procedurave normale

Monitorimi – Cfare ?

- Monitorimi përfshin tregues që lidhen me rezultatet/produktet, inputet/ burimet, dhe aktivitetet/proçeset. Ky është parakusht për monitorimin e suksesshëm se treguesit e monitoruar janë përcaktuara qartë kur përgatitet PBA-ja.
- Monitorimi mund të dështojë nëse treguesit nuk janë të përcaktuar në mënyrë sistematike në fazën e planifikimit të PBA-së
- Një nga qëllimet e monitorimit është t'i bëjë të qarta vështirësitë e zbatimit të buxhetit. (monitorohet gjate vitit)
 - Mbledhje jo e mire e te ardhurave
 - Probleme me grantet, koha
 - Korrigjim te aktiviteteve

Vleresimi – Cfare eshte?

- Shkon përtej analizimit të devijimeve të rezultateve nga çfarë ishte planifikuar në buxhet
- (1) realizmin dhe besueshmërinë e llogaritjes së të ardhurave,
- (2) orientimin strategjik të tavaneve buxhetore,
- (3) përmbajtjen e asaj që është planifikuar në secilin program,
- (4) mjaftueshmërinë e proçeseve të planifikuara të zbatimit dhe llogaritjeve të kostos,
- (5) lidhjen dhe matjen e treguesve të programit,
- (6) efektet shpërndarëse të buxhetit (p.sh., barazinë gjinore),
- (7) përballueshmërinë e buxhetit (p.sh, ruajtjen e disiplinës fiskale),
- (8) plotësinë e dokumentacionit të buxhetit, paraqitjen e tij dhe kuptueshmërinë e aksesin e publikut te dokumentet.

Vleresimi

- I- Vlerësohet nëse buxheti është përgatitur në mënyrën e duhur.(ex-ante)
- II-Vlerësohet nëse buxheti u ekzekutua siç duhet.(ex-post)
- **Nga vlerësimi mund të bëhen pyetje edhe më të thella, duke shkuar përtej informacionit rutinë të disponueshëm që përdoret për monitorim- *nëse janë nxjerrë mësim nga përvojat e kaluara.***

Klasat e vleresimeve

□ Vlerësimi formues

Ë kushtohet analizës së vazhdueshme të arsyeve për devijimin e rezultateve të arritura nga rezultatet e planifikuara.

- Fokusohet më shumë te inputet dhe produktet,
- Mund të kryhet rregullisht, p.sh., tri herë në vit ose çdo vit

□ Vlerësimi më në thellësi/permbledhes

- Është vlerësimi i efektivitetit të asaj që bëjmë, e matur përkundër qëllimeve strategjike të zhvillimit,
- Vlerëson rezultatet dhe ndikimin.
- Duhet një diapazon më i madh kohor përpara se të jemi në gjendje të matim efektivitetin i një ndërhyrjeje në drejtim të rezultatit dhe qëllimeve të ndikimit.

Vlerësimi Formues

- Vlerësimin formues e përshkruajmë si analizë të vazhdueshme të arsyeve për shmangien e rezultateve të arritura nga ato të planifikuarat.
- Vlerësimi formues bën një hap më shumë se monitorimi (Monitorimi është identifikimi i devijimeve dhe duke i bërë ato të qarta)
- **Vlerësimi formues shpjegon devijimet dhe jep rekomandime për përmirësimet përkatëse.**

Vleresimi permblledhes

□ Trajtohen pyetjet strategjike

Rëndësia – A është programi ende në përputhje me prioritetet e NJQV-së dhe të strategjive sektoriale të qeverisë qendrore? A l përmbush ende nevojat e grupeve të synuara?

Efektiviteti – Në ç'shkallë janë arritur objektivat e programit? Nëse objektivat nuk janë arritur, cilat janë arsyet e mosrealizimit të tyre?

Efikasiteti – A përdoren inputet (koha dhe burimet njerëzore e financiare) në mënyrën më të mirë të mundshme pa shkaktuar shpërdorime?

Ndikimi – A ka programi ndikimin e dëshiruar tek qëllimet afatgjata të njësisë së qeverisjes vendore?

A monitorojnë sot NjQV? Si kryhet ky proces?

- Zbatojnë procedura monitorimi e vlerësimi në një masë të caktuar.
- Monitorimi dhe vlerësimi kufizohet tek prezantimi i të dhënave numerike për treguesit financiarë të arritur e të planifikuar sipas klasifikimit ekonomik.
- Raportime për arritjen e objektivave strategjike mbeten ende ujëra të paeksploruara.
- Sot buxhete të orientuara drejt performancës.
 - Duhet të ofrojmë raporte performance për përmbushjen e qëllimeve të produkteve.
 - Anëtarët e këshillit, si dhe qytetarët kërkojnë njohuri më të thella në zbatimin e buxhetit- informacione për produktet.

Ceshtja

- **Monitorimi dhe Vleresimi i krahasuar**

Monitorimi dhe vleresimi i krahasuar

PSE

- Të kemi informacion të freskët për gjendjen aktuale dhe përparimin e bërë në ekzekutimin e buxhetit
- Evidentimi i problemeve gjatë zbatimit të buxhetit, projektit të programit
- Të kemi informacionin për zgjidhje të mevonshme të problemeve
- Të kuptojmë arsyet e devijimit të programit
- Të vlerësojmë arritjen e qëllimeve dhe objektivave strategjike në lidhje me rezultatet dhe ndikimin.
- Të rivlerësojmë aktivitetet, produktet dhe objektivat strategjike.
- Të rivlerësojmë ndarjen strategjike të burimeve.

Monitorimi dhe vleresimi i krahasuar

KUR

- Shpeshtësia e tij varet nga niveli i aktivitetit (ditor, mujor, tremujor, vjetor etj.).
- Gjatë vitit ose në fund të tij.
- Në periudhën afatmesme të një ndërhyrjeje (program / projekt) ose në fund të saj.

Monitorimi dhe vleresimi i krahasuar

Si

- Kryhet nga personeli vendor bazuar në informacionin e brendshëm apo nga anëtarët e këshillit apo qytetarë të interesuar në bazë të raporteve apo gjetjeve nga hetimet e drejtpërdrejta.
- Analiza e dokumenteve dhe dëshmive në dispozicion (PBA, raportet e monitorimit, raportet vjetore, gjetjet shtesë dhe vëzhgimet) dhe duke i diskutuar ato me palët e interesuara (stafi përgjegjës, qytetarët e interesuar aty ku duhet).
- Përpunimi i planeve të veprimit kur është e nevojshme dhe dërgimi i tij në organet përkatëse vendimmarrëse.
- Preferohet të bëhet nga ekspertë të pavarur.

Ceshtjet

- ❑ Sistemi i treguesve te performances
- ❑ Monitorimi, vleresimi permbledhes dhe rishikimi i strategjise se krahasuar

Menyrat efektive te monitorimit dhe vleresimit

- EMP të përcaktojë një treguesish, që janë të dobishëm për monitorim e zbatim të programeve dhe projekteve.
- Këta tregues duhet të miratohen më vonë nga GSBI-ja.
- Kur anëtarët e EMP përpunojnë treguesit të bëjnë një zgjedhje tek ato më të rëndësishmet.
- Numri i treguesve duhet të kufizohet në 3 për objektiv programi.
- Nëse treguesit hartohen në mënyrën e duhur, kjo e lehtëson shumë raportimin me shkrim.

Mbikqyrja e buxhetit - dobesite

- Disa raporte te Buxhetit nuk ofrojnë informacion te vlefshëm dhe te kuptueshëm per publikun ose per këshillin
 - Nuk ka shpjegime te mospërputhjeve kryesore
 - Nuk ka parashikim per fundin e vitit –teprice ose deficit
 - Nuk ka informacion programatik mbi nivelet e shërbimeve apo mbi arritjet e objektivave
- Arsyeya: orientim i kontrolluar i buxhetit

Tregues statike dhe dinamike

Tregues Statistike	Tregues Dinamike
transferta / buxhetimi	% ndryshimi i transfertës viti $t/t-1$
taksa / buxhet	% ndryshim të ardhurash nga taksat viti $t/t-1$ %
tarifa / buxhet	% ndryshim të ardhurash nga tarifatat viti $t/t-1$
taksa / tarifa	% ndryshim shpenzimesh viti $t/t-1$
shpenzime operative / buxhet	% ndryshimi shpenzimesh kapitale viti $t/t-1$
shpenzime kapitale / buxhet	% ndryshimi shpenzimesh / banorë viti $t/t-1$
shpenzime / banorë	

Shembull treguesish te programeve

Nr	Produktet	Treguesit	Rezultati i v. kaluar	Rezultati i v. aktual	Rezultati brenda periudhës së PBA-së		
			'13/'12	'15/'14	'16/'15	'17/'16	'18/'17
1	Trajnime për stafin e ad.	Nr. përfitues	50	45	60	70	90
2	Arkëtimi i detyrimeve.	Nr.taksapag.	3000	2500	3200	3400	3500
3	Pastrimi i rrugëve	Nr.përfituesv.	1000	1000	12000	1300	13500
4	Gjelbërimi i hapësirave	M2/banor	2.4	5	3	3.3	3.8
5	Mbjellja e pemëve të reja	Nr	100	130	150	200	250
6	Shërbimi parashkollor	Nr.femijeve	100	120	140	160	200
7/ 1	Furnizimi me ujë	Nr.familjeve	4000	4200	4800	5200	5900
7/ 2	Uji i pijshëm.	% qyt. kenaqur	50%	52%	57%	62%	72%

Tregues Financiare (në vlerë ose në %)

TE ARDHURAT	V. t-1	V. t	V. t+1	V. t+2	V, t+3
Totali i shpenzimeve/totali i të ardhurave.					
Të ardhurat nga taksat/ totali i të ardhurave.					
Të ardhurat nga tarifat/totali i të ardhurave.					
Të ardhurat nga gjobat, pronat, ndërmarrjet dhe teprica e vitit të kaluar / totali i të ardhurave.					
Të ardhurat e veta / totali i të ardhurave.					
Të ardhurat nga jashtë/totali i të ardhurave.					
Të ardhurat nga taksat apo tarifat për banor.					

Tregues te dobishem Finaciare

SHPENZIMET	V. t-1	V. t	V. t+1	V. t+2	V, t+3
Investime kapitale për banor.					
Interesat / totali i shpenzimeve..					
Investime kapitale / totali i shpenzimeve.					
Investime kapitale për banor.					

SISTEMI I TREGUESVE TË PERFORMANCËS

- Secili program buxhetor duhet të ketë sistemin e vet të treguesve të performancës.
- Për secilin tregues nevojitet të verifikohet nëse janë arritur qëllimet dhe objektivat në bazë të rezultateve të arritura.
 - këta tregues rrallë pasqyrohen në raportet buxhetore
 - treguesit përdoren për të ardhurat dhe shpenzimet, monitorimin e qarkullimit të parasë, ecurinë e investimeve, zonat publike të mbuluara me shërbim, numri i konsumatorëve të shërbyer etj.
- Sistemi efikas i monitorimit dhe vlerësimit përfshin të njëjtin grup të treguesve për një periudhë më të gjatë se një vit buxhetor

Matja e progresit drejt arritjes se rezultatit

□ Indikatorët e Performances

- Burimet / Mjetet: çfarë përdoret per shërbimin
- Produktet: çfarë del nga mjetet e përdorura
- Efiçenca: cila është kosto e produktit
- Rezultatet: cili ishte rezultati cilësor, impakti dhe produkti

Tri dimensione të treguesve

- Dimensioni i parë i referohet **nivelit të efektit**: këtu bëjmë dallimin mes treguesve të inputit, produktit, rezultatit dhe ndikimit.
- Dimensioni i dytë i referohet **mënyrës së efektit**: këtu bëjmë dallimin mes treguesve cilësorë dhe sasiorë.
- Dimensioni i tretë i referohet **cilësisë së procesit**. Këtu bëjmë dallimin mes efikasitetit dhe efektivitetit të procesit. Këtu mund të shtojmë edhe qëndrueshmërinë si cilësi tjetër e procesit.

Treguesit (1)

	Niveli i efektit	
INPUTET	Përfshihen edhe burimet financiare dhe njerëzore së bashku me pajisjet, energjinë dhe faktorë të tjerë të prodhimit, që përdoren për të zbatuar një program apo për të ofruar një shërbim.	Burimet financiare, stafi, punonjësit, punëtorët, pajisjet e nevojshme, materialet e përdorura etj.
PRODUKTET	Ofrohen produktet dhe shërbimet e dëshiruara.	<ul style="list-style-type: none">• km rrugë të rindërtuar.• km rrugë të mirëmbajtur.• ton mbetjesh të mbledhura.• km kanalizime të përfunduar etj.
REZULTATE	Efekti objektiv dhe i prekshëm i ndërhyrjes.	<ul style="list-style-type: none">• Rënia e numrit të personave të infektuar nga sëmundje.• % e bizneseve të reja të krijuara nga ndërtimi i rrugës së re.• Rënia e nivelit të kriminalitetit.

Treguesit (2)

	Menyra e efektit	
SASIA	Shuma, sa është prodhuar?	<ul style="list-style-type: none">• Sasia e mbetjeve të mbledhura në vit.• M2 hapësirë e gjelbër që shtohet çdo vit.• Numri i pemëve të reja që mbillen çdo vit.• Numri i fëmijëve që regjistrohen në institucionet e arsimit parashkollor.
CILESIA	Arritja e standardeve të shërbimeve, shërbime të krijuara sipas nevojave të qytetarëve.	<p>Numri i ankesave nga konsumatorët</p> <ul style="list-style-type: none">• % e qytetarëve të kënaqur me shërbimin e pastrimit.• % e nxënësve të kënaqur me nivelin e mësimdhënies.

Treguesit (3)

	Cilesia e Procesit	
EFIKASITETI	Burimet e përdorura (zakonisht në lidhje me kostot) ose koha e nevojshme për njësi mallrash apo shërbimesh të ofruara.	<ul style="list-style-type: none">• Kosto/ton mbetjesh të mbledhura.• Kosto/m² rrugësh të mirëmbajtura.• Kosto/m³ uji të prodhuarr
EFEKTIVITETI	Arritja e qëllimeve dhe objektivave strategjikë	<p>Ulja e numrit të sëmundjeve bakteriale si efekt i rindërtimit të sistemit të ujësjellësit.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ulja e numrit të aksidenteve si rezultat i rindërtimit të rrugës.• Përqindja e rrugëve të pastra.

Si te ndertojme tregues te mire performance

Lidhja	Treguesit duhet të jenë të lidhur me aktivitetet e vlerësuara dhe të reflektojnë qëllimet dhe objektivat e dëshiruara
Rëndësia	Treguesit duhet të sigurojnë informacion të rëndësishëm mbi produktet e programeve dhe për arritjen e qëllimeve dhe objektive të politikës.
Saktësia	Informacioni që përdoret për treguesit duhet të jetë i saktë
Përdorshmëria	Treguesit duhet të jenë të lehtë për t'u përdorur e analizuar
Pa ekuivok	Treguesit duhet të reflektojnë çështjen për të cilën aplikohen. Duhet të jetë e lehtë të cilësohet çdo ndryshim i vlerës së treguesit si i dëshiruar ose i padëshiruar.
Në kohën e duhur	Treguesit duhet të matin informacionin e nevojshëm në kohën e duhur.
Qartësia	Treguesit duhet të jenë të qartë dhe të kuptueshëm jo vetëm për stafin vendor, por edhe për qytetarët.
Mbledhje me kosto të ulët e të dhënave	Kostot për mbledhjen e të dhënave duhet të jenë të ulëta.

PERMBLEDHESE

- **MONITORIMI, VLERËSIMI PËRMBLEDHËS DHE RISHIKIMI I STRATEGJISË TË KRAHASUAR**

Ndryshimet: monitorim, vleresim dhe proceset e shqyrtimit

	Monitorimi	Vlerësimi përmbledhës	Shqyrtimi i strategjisë
Kur kryhet ai?	Vazhdimisht	Në fund të projektit ose të një periudhe legislative	Gjatë gjysmës së periudhës ose në fund të procesit të PSZH-së ose kur ndodhin ndryshime të mëdha
Cfare mat?	Zbatimin e vazhdueshëm të projekteve, programeve dhe politikave sektoriale në lidhje me treguesit e inputeve dhe produkteve.	Vlerësimi i zbatimit me sukses të projektit, programit, politikave sektoriale nga perspektiva strategjike për sa i përket treguesve të rezultatit dhe ndikimit; evidentimi i pengesave të mëdha dhe nevoja për ndryshime strategjike në nivel projekti, programi apo politikash sektoriale.	Suksesi i zbatimit të strategjisë aktuale në terma të mëdhenj dhe përshtatja e kësaj strategjie.

Ndryshimet: monitorim, vleresim dhe proceset e shqyrtimit

	Monitorimi	Vlerësimi përmbledhës	Shqyrtimi i strategjisë
Kush perfshihet?	Stafi i NJQV-së,	Stafi i NJQV-së, klientë, OJQ-të e interesuara, ministritë e interesuara.	Stafi i NJQV-së, kryetari njësisë vendore, anëtarët e këshillit, qytetarët e interesuar, komuniteti i biznesit, OJQ, NJQV-të fqinje etj.
Kush e realizon?	Stafi i NJQV-se	Preferohet të bëhet nga vlerësues të pavarur të jashtëm.	Lehtësuar nga konsulenti, pronar duhet të jetë NJQVja.
Cilat burime Informacioni përdoren?	Dokumente të brendshme, raporte mujore dhe tremujore, konstatime nga vizitat në terren dhe nga takimet, etj.	Dokumente të brendshme dhe të jashtëme, konstatime statistikore, sondazhe, raporte të vlerësimit të ndikimit.	Gjetjet nga vlerësimet përmbledhëse, raporte vjetore, dokumente të jashtëme, diskutime intensive dhe konsultimet

Ndryshimet: monitorim, vleresim dhe proceset e shqyrtimit

	Monitorimi	Vlerësimi përmbljedhës	Shqyrtimi i strategjisë
Kush i perdor rezultatet?	DEMP, GSBI dhe stafi përkatës, anëtarët e këshillit informohen në mënyrë të përmbljedhur.	Kryetari i njësisë vendore dhe këshilli, DEMP, GSBI dhe stafi përkatës, përfitues, aktorë të tjerë të jashtëm..	Kryetari i njësisë vendore dhe këshilli, DEMP, GSBI dhe stafi përkatës, përfitues, aktorë të tjerë të jashtëm.
Si te perdoren rezultatet?	Për të bërë përmirësime të vogla, por të vazhdueshme (në nivel operacional) në përgatitjen dhe zbatimin e PBA-së.	Rregullimi i projekteve, programeve dhe politikave sektoriale me qëllim përmirësimin e efektivitetit në përgjithësi..	Realizimi i rregullimeve të strategjisë..

Si te monitorojme nje program duke perdorur treguesit e performanes

Programi i Shërbimeve Publike; Nënprogrami: Shërbimi i pastrimit

Qëllimi strategjik	<i>Cilësi e lartë jetese për qytetarët</i>
Objektivi strategjik	<i>Të përmirësojmë cilësinë e jetës në një mjedis të pastër e të sigurt nëpërmjet rritjes së mbledhjes së mbeturinave nga 60% aktualisht (2014) në 90% në fund të vitit 2016.</i>
Qëllimi i shërbimit	<i>Të sigurojmë një mjedis të pastër dhe të sigurt në tri vitet e ardhshme nëpërmjet zgjerimit të shërbimit me 30% dhe rritjes së frekuencës së tij.</i>
Objektivat	<i>- Të zgjerojmë grumbullimin e mbeturinave nga 2000 tonë aktualisht – duke e rritur në 5000 tonë në fund të vitit 2013. - Të sigurojmë mbledhjen e mbeturinave çdo ditë.</i>
Tregues të lidhur me Inputet (burimet)	<i>Numri i mjeteve teknologjike për shërbimin e pastrimit (2 mjete). Shpenzimet për shërbimin e pastrimit (10 milion lekë/vit). Numri i kontejnerëve për ofrimin e shërbimit (200). Numri i punonjësve për shërbimin.</i>

Si te monitorojme nje program duke perdorur treguesit e performanes

Programi i Shërbimeve Publike; Nënprogrami: Shërbimi i pastrimit

Tregues të lidhur me produktet	<i>Vëllimi i mbeturinave të mbledhura (2 000 tonë). Numri i familjeve që marrin shërbimin (4 000). Km e rrugëve të pastruara në raport me totalin (25/37 km). Sipërfaqe e qytetit e shërbyer (85% e sipërfaqes totale).</i>
Tregues të lidhur me rezultatet	<i>Qytetarë të kënaqur dhe shumë të kënaqur (90%). Ulja e numrit të ankesave (100 nga 200). Numri i devijimeve të grafikut të mbledhjes së mbeturinave. Vëllimi i mbeturinave të pambledhura.</i>
Tregues të lidhur me efikasitetin	<i>Kosto / tonë mbeturinash të mbledhura (p.sh, 10 000 lek / tonë). Kosto e mbeturinave për 1 familje/vit (p.sh, 2 000 lek/familje/vit). Vëllimi i mbeturinave të mbledhura / punëtor/ kamion.</i>

Formati : Rezultatet faktike kundrejt objektivave

Perdorimi i te dhenave

Rezultati Indikator/Treguesi	Periudha e Shkuar			Periudha e Tanishme		
	Objekt	Faktik	Diferenca	Objekt	Faktik	Diferenca
Përqindja e rrugës me vlerësim të kënaqshëm sheshtësie (vlerësimi i mirë dhe shumë i mirë)	75	65	-10	75	70	-5
Përqindja e trotuarit me nivel të pranueshëm vlerësimi (i mirë dhe shumë i mirë)	60	60	0	65	68	+3
Përqindja e qytetarve që i vlerësojnë kushtet e rrugëve si të mira dhe shumë të mira bazuar në sondazhet publike	50	30	-20	50	35	-15

Mbledhje e EMP

Mbledhje e GMS(2Xvit)

Profilizimi

- P.sh: nëse ka një objektiv për rikonstruktuar 8 klasa gjatë vitit 2015, atëherë duhet të përcaktohet se sa klasa do të rikonstruktohen çdo tremujor:
 - Tremujori I, 1
 - Tremujori II, 5
 - Tremujori III, 2
- Ndodh shpesh që objektivi të mos arrihet. Mund të jetë rasti që në fund të tremujorit të trete klasat të mos jenë gati për t'u hapur.
- Në këtë rast mbledhja e GSBI duhet të vendosë një grafik të ri

Raportet e vleresimit

- Paraqiten perpara keshillit bashkiak
- Qytetareve dhe aktoreve te interesit
- Te jene te qarta e gjithperfshirese
- Tu referohen te dhenave e vlerave baze
- Objektivave dhe indikatoreve faktike
- Arritjet dhe mosarritjet
- I vazhdueshem

Monitorimi nuk mjafton

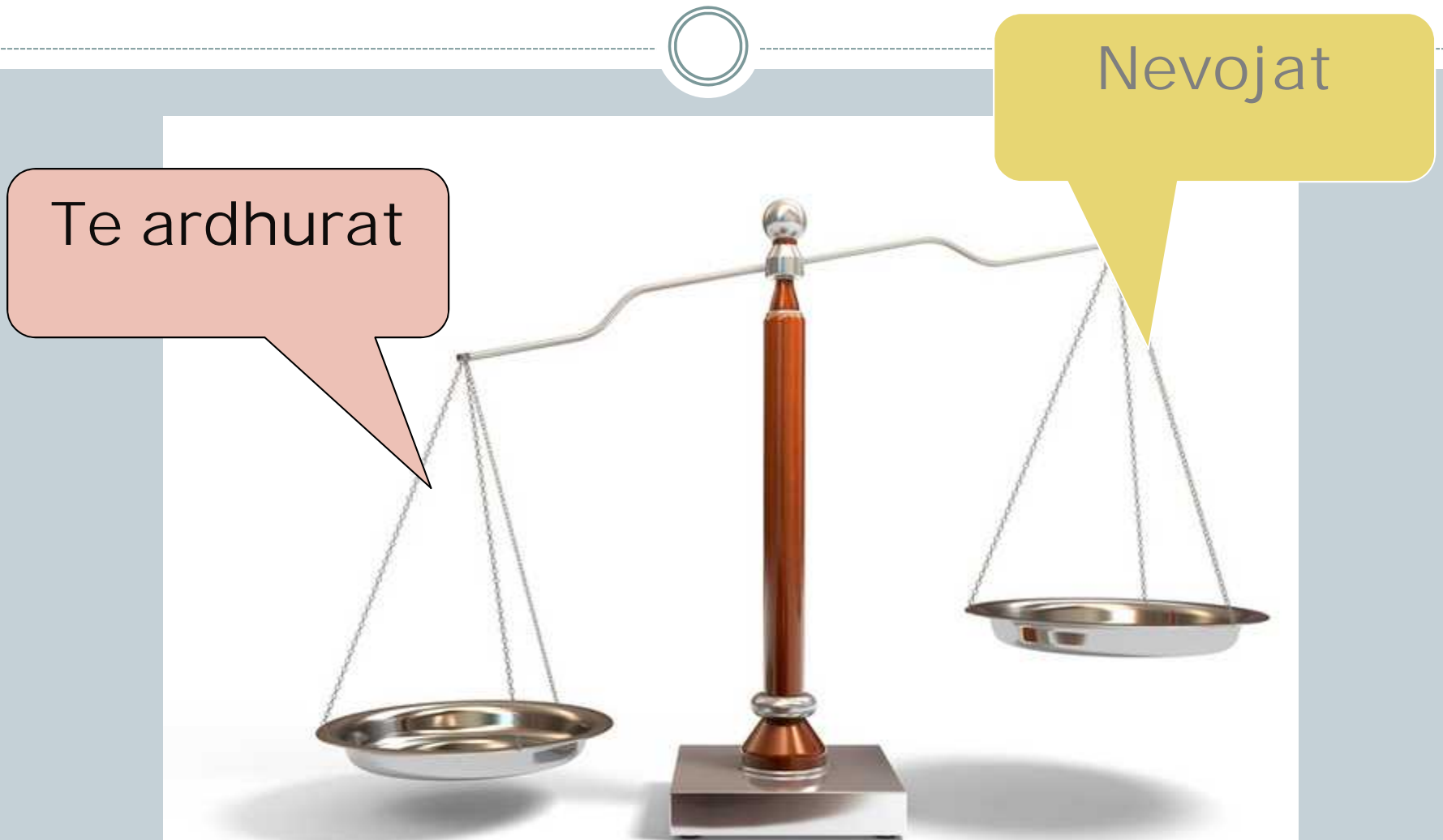
- Monitorimi është një hap i nevojshëm kontrolli, por nuk është i mjaftueshëm
- Duhet te hyjnë në lojë vendimmarrësit
- ✓ duhet të diskutojnë gjetjet e vlerësimit formues dhe propozimet për masa korigjuese rregullisht dhe në kohën e duhur,
- ✓ si dhe ata duhet të marrin vendime për veprimet e mëpasshme sipas nevojës.
- ✓ Së fundi, hapi i katërt është kryerja e verifikimit që masa e cila u vendos më parë u zbatua në mënyrë korrekte.

Ushtrim

- Jepet tabela e monitorimit te treguesve
- Dy grupe
 - secili prej grupeve të punës duhet të krijojë tregues të mirë për monitorimin e programit.
 - Një grup do të hartojë
- tregues për Programin e Shërbimeve Publike (p.sh., furnizimi me ujë të
- pijshëm) dhe grupi tjetër me Programin e Arsimit Parashkollor.

FALEMINDERIT

BUXHETI VENDOR

Buxheti është programi kryesor financiar vjetor i Bashkisë ku përfshihen të gjitha të ardhurat dhe shpenzimet e përcaktuara me ligj për kryerjen e funksioneve dhe përmbushjen e kompetencave në territorin administrativ ku vepron Bashkia

Planifikimi I Taksave

FPT-ja (Instrumenti i planifikimit financiar)

Kërkon që secila taksë të parashikohet individualisht.

Procedura është e njëjtë për secilën nga taksat.

Faktorë të cilët ndikojnë tek taksat

- inflacioni;
- rritja ekonomike reale;
- rritja e popullsisë;
- ndryshimet e legjislacionit të taksave;
- faktorë të tjerë të jashtëm, të rëndësishëm dhe me impakt;
- përmirësimi i përdorimit të taksave si potencial;
- ndryshimi i normës së taksave

E verdhë = plotësohet nga Departamenti i Financës

PARASHIKIMI I TË ARDHURAVE NGA TAKSAT

	2011	2012	Impakti i inflacionit në %	Impakti i rritjes reale ekonomike në	Impakti i rritjes së popullsisë në	Vlerësim i impaktit nga përmirësimi i	Vlerësim i impaktit të faktorëve të	Përmirësimi i përdorimit të potencialit të	Ndryshimi i normës së taksave	2013	2014	2015
Taksa e biznesit të vogël	0	0								5,000	5,750	7,188
		Buxheti aktual										
		t ₁										
		t ₂	10.0%	5.0%								
		t ₃	10.0%	5.0%			10.0%					
		Vlera bazë e taksës së re					5,000					
		Futja e taksës					t+1			OK!		
Taksa mbi pasurine e paluajtëshme/r	455,000	460,000								468,650	478,023	482,803
		Buxheti aktual										
		t ₁	3.0%									
		t ₂	2.0%									
		t ₃	1.0%									
		Vlera bazë e taksës së re					-					
		Futja e taksës								OK!		

Informacioni mbi faktorët ndikues nuk është i përsosur

- një pjesë e tij mund të jetë marrë nga parashikimet makro-ekonomike, sidoqoftë një pjesë e tij duhet të presupozohet
- specialistët e taksave të NjQV-ve duhet të vlerësojnë impaktin e secilit faktor ndikues në secilën taksë
- disa faktorë janë më të rëndësishëm për disa lloje taksash sesa për disa lloje të tjera taksash
- vlerësimi i masës së impaktit mbi një lloj takse kërkon një eksperiencë domethënëse
- Ka vetëm një mënyrë për ta bërë: të bësh prova, të diskutosh mbi vlerësimet e gabuara dhe të mësosh prej tyre

Planifikimi I Tarifave

Për planifikimin e tarifave merren në konsideratë pesë faktorë ndikues

- rritja e volumit të aktivitetit;
- përmirësimi i përdorimit të potencialit të tarifave;
- impakti i rregullimeve ligjore;
- impakti i faktorëve të tjerë ndikues;
- rritja e tarifës për njësi.

PARASHIKIMI I TË ARDHURAVE NGA TARIFAT

	Fakti Viti i kaluar	Viti aktual (buxheti)	2013	2014	2015
Vlera bazë e tarifës së re	OK!				
Rritja e volumit të aktivitetit në %		10.0%	10.0%	10.0%	10.0%
Përdorimi i përmirësuar i potencialit në %		10.0%	10.0%	10.0%	5.0%
Impakti i vlerësuar i ndryshimeve ligjore në %			20.0%		
Impakti i vlerësuar i faktorëve të tjerë influencues në %					
Rritja e tarifës për njësi %		0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Tarifa për njësi					
VLERËSIM I TË ARDHURAVE NGA	3,000	5,000	5,040	6,048	6,955

PARASHIKIMI I TË ARDHURAVE ME DESTINACION

	Fakti Viti i kaluar	Viti aktual (buxheti)	2013	2014	2015
Transferta të kushtëzuara			50,000	50,000	50,000
Dhurime					
Të ardhura të mbartura					
Burime të tjera (përfshijë gjobat)					
VLERËSIM I TË ARDHURAVE ME	5,000	1,500	50,000	50,000	50,000

PARASHIKIMI I TË ARDHURAVE	8,000	6,500	55,040	56,048	56,955
-----------------------------------	--------------	--------------	--------	--------	--------

SHUMA NETO E KËRKUAR

	Fakti Viti i kaluar	Viti aktual (buxheti)	2013	2014	2015
SHUMA NETO E KËRKUAR	-6,000	-3,500	-52,840	-53,540	-54,046

Planifikimi I Shpenzimeve

Ka tre parametra per te percaktuar tavanet:

- Së pari, është absolutisht e nevojshme të kryhet një vlerësim i detajuar dhe i besueshëm i të ardhurave të përgjithshme të NjQV-së për secilin nga vitet e buxhetit afat-mesëm.
- Së dyti, NjQV-së i nevojitet një strategji zhvillimi vendore. Vetëm në atë moment tavanet mund të përcaktohen në mënyrë strategjike.
- Së treti, duhet të ekzistojë vullneti politik i udhëheqjes në mënyrë strategjike të procesit të hartimit të buxhetit afat-mesëm dhe atij vjetor.

FPT-ja pranon tre faktorë ndikues

- infalcioni,
- ndryshimet strukturore,
- efiçenca e fituar.

Inflacioni

Inflacioni mund të sjellë kosto për shkak të pagave më të larta, kostove më të larta të karburanteve, etj. Duhet te behet një vlerësim i kujdesshëm për të gjetur deri në çfarë pike inflacioni është i rëndësishëm! Si ishte në të kaluarën?

ndryshimet strukturore

Ndryshimet strukturore përfshijnë një gamë të gjërë faktorësh ndikues, p.sh ndryshime demografike, përmirësimi i standarteve të cilësisë, vendime politike për shërbime të përparuara, etj

efiçenca e fituar

Efiçenca e fituar duhet të përdoret për të rritur vlerën monetare. Burimi i efiçencës së fituar mund të bazohet në përmirësimin e proceseve të prodhimit, çmimet më të mira për mallrat dhe shërbimet e blera si efekt i përmirësimit të procesit të prokurimit, dhe nga kostot më të ulta

PARASHIKIMI I SHPENZIMEVE

	Fakti Viti i kaluar	Viti aktual (buxheti)	2013	2014	2015
Shpenzime për aktivitet, viti i par	OK!				
Inflacioni		5.0%	5.0%	7.0%	8.0%
Ndryshime strukturore të parashikuara		5.0%	5.0%	7.0%	8.0%
Rritje efijence e pritshme			-10.0%		
SHPENZIME TË PARASHIKUAR	2,000	3,000	2,200	2,508	2,909

KOSTO DIREKTE PËR PROJEKTE & SHPENZIME KAPITALE

Pagat	600	10,000	10,000	10,000
Sigurimet shoqërore	601	900	910	920
Mirëmbajtje	602	9,000	9,000	9,000
Shpenzime të tjera korrente	603			
Transferta të brendshme	604			
Transferta të jashtme	605			
Transferta të tjera	606			
Shpenzime kapitale	230 / 231	50,000	50,000	50,000
Interesa		1,000	1,000	1,000
Të tjera				

SHPENZIME KORRENTE

Pagat	600	80,000	81,000	82,000	
Sigurimet shoqërore	601	8,000	8,100	8,200	
Mirëmbajtje	602	20,000	20,000	25,000	
Shpenzime të tjera korrente	603				
Transferta	604, 605, 606				
Interesa					
Të tjera	STOP	-176,700	-177,502	-183,211	
SHPENZIME TË PARASHIKUAR	2,000	3,000	2,200	2,508	2,909

**SHEMBULL
PROCESI I BUXHETIMIT 2017-2019**

FORMATI I MATRICES

- Politikat Vendore
- Nr. Programi
- Programe
- Nr. I Funksioneve
- Funksione
- Objektivat Specifik
- Treguesi/Indikator
- Situata e vleresuar/e pritshme ne fund te vitit 2016
- Situata e synuar 2017
- Situata e synuar 2018
- Situata e synuar 2019
- Aktivitete/Projekte

SHEMBULL

POLITIKAT VENDORE

I.Garantimin e shërbimeve publike cilësore për përmirësimin jetesës së qytetarëve dhe mbrojtjen e mjedisit.

II.Rritja e efijçences dhe efektivitetit të sherbimeve publike, nëpërmjet permiresimit të vazhdueshëm të teknologjisë si dhe zgjerimit të zonës së shërbimit.

III.Rritja e transparences ne lidhje me ofrimin e sherbimeve publike, duke siguruar pjesmarrjen e publikut në procesin e planifikimit dhe të monitorimit për ta orientuar atë sipas nevojave të tyre .

PROGRAME

- ✘ Programi i Sherbimeve Publike

FUNKSIONE

- ✘ Mbledhja, largimi dhe trajtimi i mbetjeve urbane;

OBJEKTIVAT SPECIFIK

Përmiresimi i cilësisë së shërbimit, menaxhimi i mbetjeve të ngurta duke filluar ndarjen në burim të atyre të riciklueshme nëpërmjet ndërgjegjësimit dhe edukimit mjedisor që bën të mundur përmiresimin e situatës mjedisore dhe reduktimin e sasisë së mbetjeve që depozitohet në landfill.

TREGUESI/INDIKATORI

- × Njesite administrative qe mbulohen me sherbim
- × Numri I familjeve, numri I banorëve, numri I bizneseve dhe institucioneve publike qe mbulohen me sherbim
- × Frekuenca e grumbullimit dhe transportimit te mbetjeve urbane qytet
- × Frekuenca e grumbullimit dhe transportimit te mbetjeve urbane në Njesitë Administrative.
- × Ton mbetje urbane te grumbulluara dhe te transportuara
- × Ton mbetje urbane të reduktuara si rrjedhoje e ndarjes së mbetjeve në burim
- × Shkalla Monitorimit dhe e Ndërgjegjësimit

NUMRI I FAMILJEVE, NUMRI I BANORËVE, NUMRI I BIZNESEVE DHE INSTITUCIONEVE PUBLIKE QE MBULOHEN ME SHERBIM

- ✘ *Situata aktuale* :Numri I familjeve perfituese te sherbimit te Pastrimit ne te gjithë bashkine eshte 30130.Ndersa numri I bizneseve dhe institucioneve perfitues te sherbimit eshte 3718
- ✘ *Situata e synuar 2017*:Numri I familjeve perfituese te sherbimit te Pastrimit ne te gjithë bashkine eshte 34650.Ndersa numri I bizneseve dhe institucioneve perfitues te sherbimit eshte 3919
- ✘ *Situata e synuar 2018* :Numri I familjeve perfituese te sherbimit te Pastrimit ne te gjithë bashkine eshte 35050.Ndersa numri I bizneseve dhe institucioneve perfitues te sherbimit eshte 4065
- ✘ *Situata e synuar 2019*; Numri I familjeve perfituese te sherbimit te Pastrimit ne te gjithë bashkine eshte 36100.Ndersa numri I bizneseve dhe institucioneve perfitues te sherbimit eshte 4120

TON MBETJE URBANE TE GRUMBULLUARA DHE TE TRANSPORTUARA

- ✘ *Situata aktuale* :Sassia e mbetjeve te grumbulluara ne te gjitha Nj.A e Bashkise Shkoder dhe te transportuara ne landfill eshte 24700 ton.
- ✘ *Situata e synuar 2017*:Sasia e mbetjeve te grumbulluara ne te gjitha Nj.A e Bashkise Shkoder dhe te transportuara ne landfill do te jete 38760 ton.
- ✘ *Situata e synuar 2018* :Sasia e mbetjeve te grumbulluara ne te gjitha Nj.A e Bashkise Shkoder dhe te transportuara ne landfill do te jete 39240 ton.
- ✘ *Situata e synuar 2019*; Sasia e mbetjeve te grumbulluara ne te gjitha Nj.A e Bashkise Shkoder dhe te transportuara ne landfill do te jete 40240 ton.

RISIA E PBA 2017-2019

BUXHETIMI GJINOR

Me qellim arritjen e barazise gjinore , kerkohet nga ana e NJQV te perfshijne ne dokumentin e buxhetit PBA 2017-2019 percaktimin e objektiveve te pershtatshme e te matshme , te detajuara ne produkte/aktivitete / kosto

kerkohet te konsultohet dokumenti:

<http://www.un.org.al/editor-files/file/BuxhetimGjinorPBA-2013.pdf>

(kjo sipas shkreses nr. 2995/8 date 23.3.2016 te Ministrise se Financave)

Buxhetimi gjinor:

- ✘ Buxhetimi gjinor është proces nëpërmes të cilit **analizohen buxhetet publike**, duke i vlerësuar sa i përgjigjen ato nevojave të grave dhe burrave, djemve dhe vajzave, si dhe nëse ato kontribuojnë apo jo për rritjen e barazisë midis grave dhe burrave.
- ✘ Buxhetimi i përgjigjshëm gjinor **i paraprin** ndërmarrjes së iniciativave për arritjen e barazisë gjinore.

STRATEGJIA KOMBËTARE PËR BARAZINË GJINORE DHE PLANI I VEPRIMIT 2016-2020

Autoriteti përgjegjës për zbatimin e ligjeve dhe të programeve shtetërore për çështjet gjinore është Ministri i Mirëqënies Sociale dhe Rinisë (MMSR). Sipas Ligjit nr. 9970 datë 24.07.2008 “Për Barazinë Gjinore në Shoqëri” organe të tjera përgjegjëse për mbarëvajtjen e çështjeve gjinore janë:

1. **Këshilli Kombëtar i Barazisë Gjinore:** organ këshillimor për politikat gjinore.
2. **Drejtoria e Politikave për Shanset e Barabarta dhe Familjen,** në MMSR
3. **Institucionet përgjegjëse** për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Barazinë Gjinore dhe Dhunën në Familje

STRATEGJIA KOMBËTARE PËR BARAZINË GJINORE DHE PLANI I VEPRIMIT 2016-2020

Institucione të tjera përgjegjëse në zbatim të Planit Kombëtar të Veprimit janë:

- **Instucionet në nivel Qendror:**
 - Ministritë e linjës me institucionet vartëse të tyre. Në të gjitha Ministritë emërohen Nëpunësit Gjinorë.
- **Institucionet në nivel Vendor:**
 - Njësitë e pushtetit vendor
 - Nëpunësit vendorë për çështjet gjinore në nivel vendor
- **Në nivel Parlamentar,**
 - Nënkomisioni për Minorenët dhe Shanset e Barabarta, brenda Komisionit Parlamentar të Shëndetësisë, MMSR.
- **Struktura Përgjegjëse Monitoruese:** Këshilli Kombëtar i Barazisë Gjinore në MMSR.

STRATEGJIA KOMBËTARE PËR BARAZINË GJINORE DHE PLANI I VEPRIMIT 2016-2020

Objektiva Strategjike

- **Objektivi 4.1:** Garantimi i qëndrueshmërisë së **Sektorit të Barazisë Gjinore** të konsoliduar dhe eficient, në përputhje me rolin e tij koordinues e monitorues.
- **Objektivi 4.2:** Konsolidimi i rrjetit të **Nëpunësve Gjinorë** në nivel qendror dhe të vetëqeverisjes vendore, si dhe garantimi i qëndrueshmërisë së tyre.
 - **Rezultati i pritshëm:** Në fund të vitit 2020, Rrjeti i Nëpunësve Gjinorë do të rezultojë eficient dhe i qëndrueshëm, me nëpunës dedikuar tërësisht zbatimit të legjislacionit për BGJ , në të gjitha ministrinë e linjës dhe 61 bashkitë në rang vendi.
- **Objektivi 4.3:** Aplikimi i buxhetimit të përgjigjshëm gjinor në zbatim të legjislacionit në fuqi, si dhe i planifikimit të ndjeshëm gjinor në të gjitha nivelet, në politikëbërje e vendim-marrje.
 - **Rezultati i pritshëm:** Në fund të vitit 2020, buxheti i përgjigjshëm gjinor si dhe planifikimet e ndjeshme gjinore në politikëbërje e vendim-marrje, aplikohen në të gjitha nivelet e qeverisjes.

Konsiderata gjinore në cikël

Ndikimi në jetën e burrave dhe grave?
Kush përfiton?
Kush ka qasje në shërbime?

Vleresimi

Mbledhja e të dhënave
Konsultimi me palët e interesuara

Si janë konsultuar gratë dhe burrat?
A janë analizuar dhe identifikuar çështjet gjinore?

Implementimi dhe monitorimi

Si janë implementuar projektet në të vërtetë?
Çfarë është shpenzuar në të vërtetë? A ka kontribuar implementimi drejt barazisë gjinore apo pabarazisë?

Përpunimi i planit

A janë përfshirë prioritetet e grave në planifikim? Si është integruar gjinia në plan?

Buxhetimi

Prioritetet e kujt janë marrë në konsideratë? Si janë përfshirë prioritetet e burrave dhe grave në buxhet?

PLANIFIKIMI I BUXHETIT

- ✘ A konsideron buxheti nevojat më urgjente të grave dhe burrave në bashki? A janë mbajtur konsultime me pjesëmarrjen e grave dhe burrave të ndryshme për të identifikuar prioritetet afatmesme dhe afatshkurtra?
- ✘ A buxhetohet në mënyrë adekuate për nevojat e grave dhe burrave në përputhje me të gjitha ligjet e aplikueshme, politikat dhe planet të veprimit komunal?
- ✘ A janë vlerësuar këto që të theksohet ndonjë ndikim i ndryshëm që ato mund të kenë për gratë dhe burra?

PLANIFIKIMI I BUXHETIT

- ✘ A është buxheti i bazuar në një shqyrtim të trendeve të shpenzimeve të mëparshme mbi gratë dhe burrat?
- ✘ A shënon analiza e situatës dallime midis grave dhe burrave?
- ✘ A e përfshijnë objektivat, rezultatet e pritura, si dhe treguesit informatat të ndara sipas gjinisë, që është e nevojshme për të adresuar dallimet midis grave dhe burrave (të identifikuara në analizën e situatës)?
- ✘ A janë planifikuar aktivitetet shtesë për të adresuar nevojat unike të grave dhe burrave, nëse është e nevojshme?

KONSULTIMET PUBLIKE

- ✘ A janë organizuar konsultimet publike në një kohë dhe vend që gratë si edhe burrat kanë mundur të marrin pjesë? A janë informuar organizatat e shoqërisë civile të udhëhequr nga gratë për konsultime publike në mënyrë që ato të mund të punojnë me qytetarët paraprakisht?
- ✘ A reklamohen konsultimet duke përdorur mjete të ndryshme të komunikimit në mënyrë që gratë dhe burrat të dini rreth tyre (p.sh., radio, TV lokale, postera, material promovues/publikime)?

KONSULTIMET PUBLIKE

- ✘ A janë konsultimet të moderuara mirë dhe në një mënyrë që të gjithë kanë një mundësi për të folur?
- ✘ A janë rezultatet e konsultimeve publike të përfshira në dokumentet e buxhetit, dhe a shpërndahen informatat përsëri tek qytetarët?

Analizoni numrin e grave dhe burrave, djemve dhe vajzave që kanë përfituar nga një program apo projekt i caktuar brenda departamentit apo divizionit tënd.

“A kam përfituar njejtë me burrat nga programet e Bashkise?”

Tabela 2. Shabllon për analizën sipas BPGJ-së të përfituesve

Lloji i shërbimit apo transferit	# total i përfituesve	# i grave	# i burrave
Shërbimi A			
Shërbimi B			
...			